

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!**

Дагъустанда вирусдин азаррик (ОРВИ) начагъ хъанвайбурун къадар садлагъана гзаф хъанва. И кар сеbeb яз, республикадин са къадар мектебарни аялрин бахчяар вахтуналди агалнава.

РД-дин образованидин ва илимдин министерстводин пресс-къуллугъдин малуматралди, 19-декабрдин Дагъустандин 14 муниципалитетда 33 мектебни аялрин 20 бахча гъафтедин къене агалдай къарар къабулна.

Дагъустандин Роспотребнадзордин пресс-къуллугъди раижнавай малуматрай якъин жезвайвал, алатай йисав гекъигаитла, ц'и республикада вирусдин азар акатнавайбурун къадар гзаф хъанва. 2022-йисан 51 гъафтедин нетижайралди, регионда вирусдин азарар акатнавай 5123 дуьшуьш винел акъуднава, абурукай 191 дуьшуьшда начагъбур духтурханайрив агакарнава.

Республикадин здравоохраненидин министерстводин пресс-къуллугъди хабар гузвайвал, вирусдин азарар са шумуд ава. Абурукай виридалайни хаталубурун арада Н1N1 штамм ("свиной" грипп) ава. Ам акатай ч'авуз азарлувал заландиз алатзава. Аялриз, яшлубуруз ва къвачел залан дигегилийриз иллаки четин жезва.

1920 – йисалай акъатзава

N 51 (11060) хемис 22 – декабрь, 2022 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 16 манат

Дагъустан, образованидин дараматар эцигунал гъалтайла, уьлкведа сад лагъай чкадал акъатнава

Эцигунрин хилен "бегъерар"

Хийр ЭМИРОВ

РД-дин Къилин алакъадин къуллугъди "Лезги газетдин" редакциядиз хабар гайвал, 19-декабрдин Дагъустандин Къил Сергей Меликова региондин экономика ва яшайиш вилик финиз талукъ алай йикъан месэлайрай совещание кыле тухвана. Веревирд авур къилин месэла эцигунрин хилен алай йисан тамам тушир нетижайриз талукъарнавай.

Кват' хъанвайбур тебрик авуналди, Дагъустан Республикадин регъберди региондин кар алай проектар уьмуьрдиз кечирмишуник эцигунрин хиле кутазвай еке пай къейдна ва жавабдар органривай и кардиз мадни фикир гун истемешна.

РД-дин Гъукуматдин Председателдин сад лагъай заместитель Руслан Алиева Дагъустандин экономика дурумлувилелди вилик тухунин кар хъсанарун патал къабулзавай серенжемрикай суьгъбетна. Ада хабар гайвал, алай йисан 11 вацра къвалахдин алава чкъар тешкилуни план артухни алаз къилиз акъудна. Яни къенин йикъалди 20 163 касдин чкадал 20 600 кас къвалахал къабулна. Абурукай 11 440 касди дат'ана, 3 335 касди сезондин вахтунда ва 5 823-да ара-ара къвалахда.

И кардиз талукъ яз рахунар давамаруналди, Р.Алиева къейдна хъи, зегъметдин базарда къызгъинвал агъузаруниз гъукумди еке фикир гузва. Чкадин самоуправлендин органрихъ галаз санал бегъерлуказ къвалахзава, бейкаррин къадар т'имилардай, къвалахдин алава чкъар тешкилдай ва авайбур хуьдай сиясат кыле тухузва.

Россиядин Федерациядин "Национальная система протрастанственных данных" госпрограмма уьмуьрдиз кечирмишуникай ва государстводин сад тир мал-

мулкунин реестрда муниципалитетри хуьрерин сергъятрин ва мулкарин гъакъиндай делилар (план-графикар) тунин гъалдикай вице-премьер Заур Эминова лагъана.

РД-дин эцигунрин, архитектурадин ва ЖКХ-дин министр Артур Сулейманова 2022-йисуз республикадин эцигунрин хилен къвалахдин тамам тушир нетижайрикай малумат гана. Адан гафаралди, алай йисуз министрстводи милли 3 проект ва государстводин 9 программа уьмуьрдиз кечирмишунин карда иштиракзава. И программайриз талукъ ч'ехи пай къвалахарни тамамарнава.

Министрди къейд авурвал, идарадин къуллугъчийри федеральный ц'ийи программайра ва проектра иштиракдай мумкинвилер жагъурзава. Абурул асаслу яз, ЖКХ-дин къурулушдани ц'ийивилер тваз къанзава.

2022-2025-йисара Дагъустандин инфраструктурадин бюджетдин кредитдин къадар 14 миллиард манат яз тайинарнава. Кредитдин такъатар "Чиркей-Махачкъала-Каспийск" магистральный водоводдин проектар тукълуьруниз ва ам эцигуниз, Къарабудахкент районда инвестицийрин комплексный пландин сергъятра аваз инженерный инфраструктура эцигуниз ишлемишда.

"2020-2022-йисара Дагъустанда 660-дав агакъна жемиятдин ва къвалерин гъятар авадамламишнава. Гъилевай йисуз "Формирование комфортной городской среды" федеральный ва "Жилье и городская среда" милли проектрин сергъятра аваз 47 муниципалитетда 579,122 квадратный метрдин майданриз барабар 179 мулк авадамламишдай мумкинвал гана. 2 миллиондилай виниз агъалийриз къулайдаказ ял ядай шарт'лар тешкилна. И крариз 900 миллион манатдилай виниз такъатар чара авунвай", - лагъана министрди.

Идалайни гъейри, Артур Сулейманован гафаралди, Россиядин субъектрин арада Дагъустан, образованидин дараматар эцигунал гъалтайла, сад лагъай чкадал акъатнава. Ик', образованидин 158 дарамат (103 школадин ва 55 аялрин бахчадин) эцигуниз талукъ проектар тукълуьруна ва эцигунрив эгеч'на. Йисан эхирдалди образованидин 42 дарамат ишлемишиз вахкуда.

Къейд авун лазим я хъи, гъилевай йисуз РД-дин образованидин ва илимдин министрстводи милли "Образование" проектдин сергъятра аваз 40 муниципалитетда ва къве шегъерда 171 "Точка роста" центрая, Каспийск шегъерда "Кванториум" аялрин технопарк, воркаутидин 41 майдан, футболдин 11 куьлуь майданар тукълуьруна. Алакъунар авай аялриз куьмек гун патал региондин "Альтаир" центр ва гъак' образованидин "IT-куб" ачуьна. "Земский учитель" программадин сергъятра аваз 93 ик'ярар кут'унна. Образованидин 145 идарала алай аямдин компьютералди ва маса тадарақралди таъминарна.

Агъалийрин бязи дестейриз куьмекар гуникай рахадайла, Артур Сулейманова къейдна хъи, Дагъустан уьлкведа сад лагъай группадин набутриз ва набут аялар авай хизанриз яшамеш жедай къвалер къачун патал субсидияр чара ийизвай сад лагъай регион я. Алай йисуз 114 хизандиз 300 миллион манатдин къадарда аваз куьмекар гана.

Диде-бубайрин къаюмвилекай хкатнавай етим аялар яшайишдин къвалералди таъминарзавай гъалдикай РД-дин образованидин ва илимдин министр Яхья Буцаевани малумат гана.

Рахайбурун ихтилатриз баянар гуналди, региондин Къили гъар са эцигунар еридивди тамамарунал гуьзчивал авун тапшурмишна.

Нумрадай к'ела:

ЖЕМИЯТ

СССР амайг'ла...

Тарихдиз вил вегъейла, аквазвайвал, Англияди виликрайни дат'ана Урусатдиз акси, душманвилеин сиясат тухуз хъанай. Рик'ел хкин 1853-1856-йисарин Крымдин дяве. 1854-йисан августдиз Англиядинни Франциядин гимияр Петропавловск-Камчатскийни къаз алахънай. Амма урусин аскерри душмандин рекъвериз вивевайдиз чукъквенай.

▶ 3

ЖЕМИЯТ

Инсандин ихтиярар ва дяве

Армиядин уставера аскердинни командирдин вири ихтиярар ва везифаяр, къай-даяр гъихътинбур ят'ла, ачуьдаказ къалурнава. А ихтиярар, гъелбетда, адетдин уьмуьрдин шарт'ларинбуруз ухшарбур туш. Аскер женгинин уьмуьрдалди яшамеш хъун лазим я. Масак'ла адакай Ватандин дестек жедач.

▶ 4

ИРС

Устаддин межлисда

Багъиш Айдаеван 90 йисан юбилейдиз талукъарнавай мярекат милли медениятдин сувариз элкъвена. Межлис кыле тухузвай театрдин актерар тир Гъемзебег Эмиралиевани Гуьзел Къадировади чпин хивез къачунвай везифа тарифдай къай-дада къилиз акъудна.

▶ 5

ХУЬРУЪН МАЙИШАТ

Къвалахар давам жезва

Алай вахтунда Мегъарамдхуьруьн районда тамамдаказ ва пулсуздаказ газдик кутунин программадин сергъятра аваз Мегъарамдхуьрляй, Къюстандилай, Ярагъ-Къазмайрилай, Филляй, Уружбадилай, Самурдай ва Ц'ийхуьрляй 12 къвал газдин пинийрихъ галк'урнава.

▶ 8

МЕДЕНИЯТ

Рангарин таъсирлувал

Художник тамашачияр вичин къвалахарин мана-метлебдин гъавурда тун патал "Чемпион по боксу", "Буйство осени", "Золотые недра наши", "Позитив", "Дикая орхидея", "Чистилище", "Чаша", "Тишина ранней осени" шиклирикайни рахана. Гуьгъуьнлай ада вичиз тебрикиз ва выставкадиз килигиз атанвай вири юлдашриз сагърай лагъана.

▶ 9

ХАБАРАР

Анжах са рекъиз

Дидевилин капиталдин такъатар вири санлай са сеферда гъи дуьшуьшда ишлемишиз жеда? Жаваб: анжах яшамеш жедай къвал маса къачудайла.

И кар къилиз акъудунин къайда ихътинди я: жуваз къанзавай, жував къазвай квартира (хусуи къвал, чил) жагъурун герек я. И дуьшуьшда къиметдин пай яз сертификатдин такъатрин гъисабдай гъакъи гунал къвалин сагъиб рази хъун важиблу я.

▶ 12

Виликди финин рекье

Сергей Меликова Дагъустанда кылиз акъуднавай инвестициярин проектрикай малуматар гана

Агъмед МАГЪМУДОВ

20-декабрдиз РД-дин Кыл Сергей Меликова Кеферпатан Кавказдин федеральный округ вилик тухунин ва инвестициярин проектар кылиз акъудунин месэлайрай РФ-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель Александр Новакан регъбервилик кваз кыле феи стратегиядин сессияда иштиракна. Идакай республикадин Кылин пресс-къллугъди хабар гузва.

Сессиядин квалахда иштиракбайбурун арада гьакни СКФО-да РФ-дин Векил Юрий Чайка, РФ-дин экономикадин рекъай вилик финин министр Максим Решетников, Кеферпатан Кавказдин регионрин кылер, "Кавказ.РФ" корпорациядин генеральный директор Андрей Юмшанов, банкарин ва жуьреба-жуьре институтрин векилар авай.

"Кеферпатан Кавказдин регионар вилик тухун абуру экономикадин рекъай вилик финин галаз алакьалу ийизва. И кар инвестицияр желб авунилай, хсуси производство вилик тухунилай, квалахдай цийи чкаяр арадал гьунилай аслу я", - лагьана М.Решетникова.

Сессиядин сергьятра аваз са бязи регионрин кылерни рахана. Абурун арада Дагъустандин Кыл Сергей Меликовни авай. Ада жезмай кьван гзаф инвестицияр желб авун патал

республикада кыле тухузвай квалахдай иктилатна. И жигьетдай кьазанмишнавай нетижайрикай рахадайла, ада кьейд авурвал, 2022-йисан январь-сентябрь варцара инвестициярин умуми кьадарди 100 миллиарддилай виниз тешкилнава. Сергей Меликован гафаралди, Дагъустанда промышленностдин производство, хуьрун майишатдин, эцигунрин хилер йигин камаралди вилик физва.

Дагъустандин Кыли гьакни хабар гайивал, ци республикада умуми кьимет 4 миллиард манатдиз барабар тир инвестициярин

5 проект кылиз акъуднава. Абурун арада Южно-Сухокумск шегьерда эцигнавай ракьин электростанция, Дагъустандин Огни шегьерда ачухнавай шуьшедин шарар акъуддай завод, республикадин меркезда кардик акатнавай медицинадин кислород арадал гьызвай производство, Дербент шегьердин ципицлар гьалдай цийи завод ва эцигунра ишлемишдай кьурай кьаришмаяр (сухие смеси) арадал гьыдай завод ава.

Гьахъ-гьисабарни нетижаяр

Дагъустанда Гьукуматдин Председателдин заместителрин Квалахдиз кьимет гудай махсус институт арадал гьыда

20-декабрдиз Махачкъалада РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдулмуслим Абдулмуслимован регъбервилик кваз Дагъустан стратегиядин рекъай вилик финин месэлайриз ва проектрин квалахдиз талуку Советдин президиумдин заседание кыле фена. Анал регионда милли проектар кылиз акъудунин месэлайр веревирдна. Гьар са проектин гьакьиндай министерствойринни ведомствойрин кылерни гьахъ-гьисаб авуна.

Мярекатдин асул паюнив эгечдалди вилик Абдулмуслим Абдулмуслимова Дагъустанда вице-премьерин квалахдиз кьимет гудай махсус институт кардик кутадайдакай хабар гана.

"Вице-премьер вичи гуьзчивал тухузвай хиле государстводин сиясатдин патахъай жаваб гузвай кас я. Республикада тешкилиз кланзавай институтди федеральный дережада авазни квалахзава. Квалахдиз кьимет гузвай рекьерикай сад милли проектар кылиз акъудунин жигьетдай авай нетижаяр же-

да", - лагьана РД-дин Гьукуматдин Председателди.

Гуьгьунлай ада кьейд авурвал, республикада милли проектар кылиз акъудуниз чара авунвай пулуни такьатрин 73 процент ишлемишнава. Анжах 5 проектдиз чара авунвай такьатар тамамдиз ишлемишна акьалтларнава. Абурун арада "Производительность труда", "Туризм и индустрия гостеприимства", "Безопасные и качественные дороги", "Цифровая экономика" ва "Экология" проектар ава.

"Гьар са проект республикадин агьалийрин кар алай месэлайр гьалунин макьсаддалди кардик кутунва. Гьавилляй абуру вахтунда ва тамамдиз кылиз акъудна акьалтларуниз абуру гуьзчивал тухузвай жавабдар ксарни кьетен фикир гун герек я. Чи виридан умуми квалахдиз гьа проектар кылиз акъуднавай гьалариз килигна кьимет гузва", - кьейдна А.Абдулмуслимова.

Дагъустанда милли проектар кылиз акъудуниз талуку гьегенш малуматар РД-дин Гьукуматдин официалый сайтдай кьелиз жеда.

Цех эцигдайвал я

Балугъчивал Дагъустандин АПК-дин секторда йигин камаралди вилик физвай хилерикай сад я

Чн мухбир

Кьизляр районда авай "СК Аква" компанияди "Кавказ.РФ" корпорациядин куьмекдалди арадал гьайи балугърин комплексдин мулкарал осетрдин жинсинин балугъар гьалдай цех эцигдайвал я. Идакай РФ-дин экономикадин рекъай вилик финин министрстводин пресс-къллугъди хабар гузва.

"Чав инвестордин патай балугъар гьалдай цех эцигунин жигьетдай теклиф агакьнава. Алай вахтунда чна и проектдихъ галаз алакьалу месэлайр веревирдзава", - хабар гана "Кавказ.РФ" корпорациядин генеральный директор Андрей Юмшанова.

Адан гафарай малум хьайивал, алай вахтунда комплексди балугъар гьалун патал маса карханаириз маса гузва.

2022-йисан 9 вацран кьене балугъар маса гунин нетижата 23 миллион манат кьазанжияр атана. Эгер чкадал балугъар гьалдай цех кардик акайтатла, арадал кьезвай кьазанжийрин кьадарни артух жеда.

Мукьвара Дагъустандиз мугьман хьайи РФ-дин экономикадин рекъай вилик финин министрдин заместитель Сергей Назарова кьейд авурвал, Дагъустандин АПК-дин секторда балугъчивал

йигин камаралди вилик физвай хилерикай сад я.

4 агъзурдав агакьна

СКФО-да энергия чьуньхнавай дуьшуьшар виридалайни гзаф Дагъустанда винел акъуднава

"Россети Северный Кавказ" ПАО-дин энергетикри алай йисуз Кеферпатан Кавказдин Федеральный Округдик акатзавай регионра кьанунсуздаказ энергиядай менфят кьачур 4 агъзур дуьшуьш винел акъуднава. Виридалайни гзаф энергия чьуньхнавай дуьшуьшар Дагъустандал ацалтнава.

дал пар ацалтайла, энергетикадин объектрин квалах кьайдадикай хкатзава ва нетижата сетда энергиядин гужлувал садлагьана тими жезва. Ихтин гьалара яшайишда менфят кьачузвай жуьреба-жуьре приборар михьиз кунин, кардикай хкатуни хаталувал ава.

Компаниядин пешекарин гафаралди, кьанунсуз гьерекатрин нетижата 535,5 миллион манатдив агакьна зарар хьанва.

4 агъзурдакай саки 2500 дуьшуьш - Дагъустанда, 647 - Чечен Республикада, 302 - Ставрополдин крайда, 260 - Ингушетияда, 200 - Кабардино-Балкарияда винел акъудна.

"Россети Северный Кавказ" ПАО-дин пресс-къллугъди хабар гузвайвал, электроэнергия чьуньхзавайбуру себеб яз, вахт-вахтунда ишлемишзавай токдин пул гузвай намуслу агьалийриз зарар жезва. Сет-

Кьейд ийин хьи, "Россети Северный Кавказ" ПАО-ди СКФО-дин саки 9 миллион агьалидизни яшайишдин рекъай акьалтлай метлеб авай 5 агъзурдалай виниз объектриз къллугъзава.

Гьахъ тирди субутна

Махачкъаладин Советский райондин судди РД-дин тлебиатдин ресурсин ва экологиядин министр тахсир квачирди яз гьисабна

Квалахдин рекъай везифаяр тамардайла, кьайгьусузвал авунай тахсир кутунвай Дагъустандин тлебиатдин ресурсин ва экологиядин виликан министр Набиюла Кьарачаев гьахъ тирди субутнава. Идакай ТАСС-ди хабар гузва.

"Уголовный делодин сергьятра аваз кыле тухвай ахтармишунрин нетижата Н.Кьарачаев тахсир кутадай са деллини тештик хьанач. Суддиз ам гьакьикьатдани тахсиркар тирди тештикарзавай деллар жагьанач. И шартлар фикирда кьуна, судди ам гьахьарзавай кьарар кьабулнава.

Рикел хкин, РД-дин прокуратуради

кыле тухвай ахтармишунрин нетижата Н.Кьарачаев, РФ-дин Уголовный кодексдин 293-статьядин 1-паюнал бинеламиш хьана (квалахдин рекъай мажбурнамаяр тамардайла, кьайгьусузвал авун), тахсир кутунвай. Силисдин деллралди, Н.Кьарачаеван кьайгьусузвал себеб яз, яргьал тир вахтунда яшайишдин амукьяр, зирзибилар хьуртал тухун тавуна, агьалияр яшамеш жезвай чкайра амукьна. И карди агьалийрин яшайишдин хатасузвал таъминарзавай кьайдаярни Махачкъала, Каспийск шегьерин агьалийрин ихтиярар чурнавай. Амма судди виликан министр и дуьшуьшда тахсир квачирди яз гьисабна.

СССР-дин - 100 йис

Ш.ШИХМУРАДОВ

СССР-дин 100 йисан юбилей муьва хурдавай зун дерин фикиррик акатзава. Яраб ам амайта, чехи сувар кье чи халкьари гьик шад, тешкилла гьалара кьаршиламишдайтла; инсанар гьихьтин бахтлу уьмуьрдив яшамеш жезвайта; уьлкведин, вири дуьньядин гьалар, ақунар, кьамат гьихьтинди жедайтла?..

Заз чидай гьал, яни за кьатлузвайвал, социализмдин лагерь хейлин гегенш ва кьудратлу, капиталдин ампар зайиф хьанвай. Чун агалкьунралди виликди физвай. Чехи Советрин Союзни Китайдин Халкьдин Республика сад тир, дуьньяда ислягьвал хуьнин, гьахьлувилин адалатлу сиясат тухузвай шартлара гьар сана миллетрин, уьлквейрин арада кьизгьинвилер, дявээр хьуниз, империалистриз маса госуларствойрин кьенепатан крарик векьидаказ кьаришмиш хьуниз, хуькуькьуниз рехь гудачир. Са вагьшидивайни, са ягьсуздивайни гьич ампи ийиз жедачир. Чи кьуваткьудрат, яшайиш, виликди финин еришар, чехи агалкьунар акваз, эхиз, саклани тежез, линп хьана, пехилвиляй ацранцлар акьатиз, илис хьанвай... Дуьз фикиррал алай миллионралди, миллиардралди инсанар вири дуьньяда кье гьайиф члугваз ама.

СССР амайта...

СССР чуьлурун вири алемдин майданда лап чехи тахсиркарвал, гьам кьецепатан, гьам кьенепатан буржуазиядин, социальноклассовой чулав кьуватрин душманвиллин гьерекатрин акьалтлай тукьуьл, зегьерлу нетижа я. Госуларстводин кьурулуш дегишарун (переворот) саки муьжуд йисуз (1985-1993) кьиле тухвана лугьуз жеда. Массовой информациядин центральный такьатар контрреволюциядин трибунадиз элкьуьрна. Абурай датлана инсандин зегьле ракурдай тапарар, лагьлагар чуьлурун, чи Ватандин, советрин тарих анжах чулав рангаралди кьалуриз, зурба деятелар, кьиле хьайи ксар-регьберар кьацуриз, русвагьиз, квачир тахсирар кутаз хьана. Капиталдин азгьун алемдихь вуч аватла, вири Советрин Союз терг авунал желбнавай. СССР аваз хьайи 70 йисузи кьецепатай чуькуьун, басмишун, басрух гун, зайифариз алахьун датлана аваз хьана.

Тарихдиз вил вегьейла, аквазвайвал, Англияди виликрайни датлана Урусатдиз акси, душманвиллин сиясат тухуз хьанай. Рикел хкин 1853-1856-йисарин Крымдин дяве. 1854-йисан августдиз Англиядинни Франциядин гимияр Петропавловск-Камчатскийни кьаз алахьнай. Амма урусрин аскерри душмандин рекьвериз вижевайди чуькьвенай. Ятлани гилани квал ква, эсер жезвач хьи, жезвач. Англиядин кьецепатан политикада "восточный вопрос" лугьудайда кьетен чка кьазва. Урусатди Балканрани Муьквал тир Рагьэкьечдай пата тухузвай сиясатдиз Англияди аксивалзавай. Гагь Туркиядик, гагь Япониядик футфа кутазвай. 1917-йисан 23-декабрдиз лагьайтла, Англиядини Францияди Советрин Россиядин аксина яракьлу интервенция тешкилуни гьакьиндай икьардал кьулар чуьгуна. 1918-йисан мартдиз Англияди Мурманскдиз десант вегьена, гьа йисан августдиз Архангелск, гьаклани Закавказьедин ва Юкьван Азиядин бязи районар кьуна, Советрин Россия пайи-паяр ийиз чалишмиш хьана. И чулав мурадлар, кьастар империалист ампарихь кьени ама. А чехи, кьудратлу Советрин Союз чуьлурун хьайила, гила чпивай Россияни вучиз пайи-паяр ийиз жедач лугьузва абуру. Гьам кьецепатан, гьам кьенепатан душманар гзаф хьана.

Уьлкведин, партиядин кьилиз атай Горбачев гьакьикьатда хаин, зегьметчи халкьдин душман яз хьана. Ик тирди гзаф делилри, чешмейри, ксари тестикьарзава.

Буржуазный контрреволюцияди советар, рабочийринни лежберин гьукум, обществен-

ный самоуправленидин вири жуьреяр, общественный хусият, халкьдин майишатдин сад тир, битав комплекс, плановой кьурулуш тергна. Гзафбуруз чир хьанва хьи, "демократиядин", Россиядин гьукуматди экономикадин политика 1992-йисалай США-дин кьиле авайбурун, МФ-дин экспертрин бурьугьдалди кьиле тухузвай. Чехи держава тарихда сифте яз адан кьиле авайбуру кьецепатан монополийрин квачерик вегьена, ам саки колониядиз элкьуьрна. Им лугьуз тежер хьтин чехи тахсиркарвал я! Уьлкведа кьайдасузвал, ришветбазвал, ичкибазвал, наркомания, чалкечирвал - Рагьаклидай пата чаз багьишай "ивирар" гьатна. СССР чуьлурайдалай инихь са кьатда жажзавай кьиметар я, гьакл - кьени! А кьил авач. Кье уьлкведин девлетрин 50% анжах са процент ксарин гьиле ава лугьузва. Ина гьихьтин социальный гьахьлувал хьурай?!

СССР чуьлурун аватлани, Рагьаклидай пата Россиядин Федерация, адан зурбавал, ресурсар, девлетлувал чеб патал еке хаталувал яз гьисабзава, Украинада цай туна, Россия зайифариз, алакьайтла, пайи-паярни ийиз алахьнава. Евросоюз, НАТО гегеншарунин метлеб Рагьэкьечдай патан Европадин ва маса уьлквейар тукьуьнун я.

СССР чуьлурун законсуз кар тирди ихьтин делилри тестикьарзава: 1922-йисан Союзный Договор, гьакл 1991-йисан 17-мартдиз тухвай вири халкьдин референдумдин нетижаяр (Союз амуькун патал 76,4 процентди сесер ганай) тахьай мисал авунвайди туш. 1991-йисан 8-декабрдин Беловеждин гафар-

чалар (сговор) - им Ельцинани, Кравчукани Шушкевичан госхаинвал я. Адахь закондин кьуват авайди туш. Вучиз лагьайтла, чеб "демократар-либералар" я лугьузвай бязибуру 1991-йисан РСФСР-дин Верховный Советдин 12-декабрдиз хьайи сессиядал Беловеждин икьрар гуя тестикьарайди я лугьузва. Им таб я. Бязи газетри, чешмейри шагьидвалзавайвал, Верховный Советдин 250 члендикай а сессияда иштираккайди 147 кас я. Хьана кланзавайди тир 167 кас. Ида кьалурзава хьи, анал кьабулай кьарар законсузди, вичихь кьуват авачирди я. Союзный са республикани СССР-дин составдай (в законном порядке) экьечнавайди туш. Гьакл хьайила, лугьуз жеда хьи, СССР чуьлурайдалай инихь алатнавай 31 йисан кьене чи халкьар, вири инсаният тапаринни гьиллейрин гьуьмеда - цифеда яшамеш жезва.

Советрин Союз, адан авторитет, кьудратлувал, Яракьлу Кьуватрин гужлувал США-диз вири дуьньяда агьавализ клан хьунин, НАТО-дин иштагьрин, чапхунчиллин гьерекатрин аксина мягькем сенгер тир. Кье, чехи Советрин Союз амачирла, а чулав кьуватри дуьньядин майданда тухузвай тегьердиз килиг! Америкади вичин кьацлай, ивидай рчанвай тлуб сух, хуькуьр тийизвай чка авач. СССР-диз, Югославиядиз, Афгьанистандиз, Иракдиз, Ливиядиз вуч авунватла килиг! Как акьатнава, лап ягьсуз, хшка хьанва ампар.

Ягьсуз, хшка жезвайди я кьарши пад зайиф хьайила. Чаз са чаьузни, са девирдани зайиф, усал жедай ихтияр авач - гьам экономикадин, гьам военный, гьамни руьгьдин ва садвиллин рекьерай. СССР-дин вахтунда ибуру вири авай. "Гужлу, гьахьлу идеяяр гваз экьечзамай кьван гагда инсанар кьуватлу я", - кьхенай Австриядин духтур ва психолог, психоанализдин теория арадал гьайи Зигмунд Фрейд (1856-1939). Чехи, гьахьлу, адалатлу идеярихь халкьар, вилаятар, уьлквейар сад ийидай кьуват ава. Чазни чун гьинихь, гьихьтин рекьий виликди физвайди ятла, халкьар агьадай, инанмишардай, чун кьуватлу ийидай дуьзгуьн идеяяр, камаллу идеология гьамиша герек я. Горбачеван хьтин лагьлагар, тапарар, алдатмишунар, амалдарвилер - ваь.

Гьар гьикл ятлани, СССР амайта, кье чун вири сад, кьуватлу, кьудратлу, халкьарин дуланажагьни хьсанди тир. Украинада ихьтин чуру вакьияяр жедачир. Уьлкве, вири республикаяр, экьуь, ачух рехь акваз, виликди фидай.

Уьлкве вучиз чкланай?

И суал неинки чи, гьакл дуьньядин гзаф уьлквейрани миллионралди инсанри вилик эцигзава. Гьакьикьатдани, чехи, кьудратлу, мягькем, дуьньядин ругудай са пай тир уьлкве вучиз чклана? И суалдиз гьар гьи тарихчидивай, политологдивай хьайитлани жаваб гуз хьун мумкин туш. Фикирарни, гьелбетда, гзаф ва гьар жуьрединбуру я. Гьар са кардихь, вакьиадихь чпин бинейарни ава, себебарни. Хиве кьуна кланда: муракаб тема ачухаруни гьам жемиятдин, гьамни экономикадин рекьерай гегенш чирвилерни аваз хьун истемешзава. Алатай йисара са жерге месэлайрай суьгьбетар авур, чпин фикирар лагьай публицист Ш.ШИХМУРАДОВА-ВАЙНИ журналист, машгьур экономист Дж.НАСИБОВАВАЙ ихьтин важиблу, гзафбурун рикьериз тлурьуькь гузвай темадилай элячлна физ хьанач.

И суьгьбетдиз гьазур жедалди вилик за интернетда СССР чуьлурун себебар гьихьтинбуру тир лагьай суал эцигна. Политикрин, аналитикрин ва маса пешекаррин фикирар гьар жуьрединбуру я.

Ш.Ш. - Чна жуьреба-жуьре газетар, журналар клелзава, телевизордин гзаф передачайрихь яб акалзава. Бязибуру лугьузва хьи, уьлкве чуьлуналар товаррин, продукциядин кьитвиле, "кьайи дяведи", советрин кьурулуш реформироватиз клан хьунин алахьунри (перестройка, гласность, йигинарун ва ик мад) гьана. Гзафбуру гьисабзавайвал, уьлкве чуьлуна - им Горбачеван, Ельцинан ва масабурун чуьлу сиясатдин нетижа я, кьилиз акьудайбуру - Гьайдар, Чубайс ва гзаф масабурни.

Дж.Н. - 80-йисарин эхирра вуч хьанатла, - им гзаф крарин нетижа я. Себеб авачир нетижа жедайди туш. Себебар лагьайтла, XX лагьай асирдин 30-80-йисара ачухдиз ва гьаклани чинебадаказ кьиле феий процессра ава. Гьукумдин кьиле авайбуру уьлкведин экономика гьикл тукьлуьр хьанватла, гьа кардин гьавурда бегьемвилелди авачир. Кьилди кьачуртла, месела, Н.Хрущева, гагь сакла, гагь масакла вижесуз хуькуьрунар ийиз, жуьреба-жуьре экспериментар тухуз хьана.

Ш.Ш. - И жигьетдай мад гьа Владимир Познеран кьейд итижлуи я. Вичин буба советрин гражданин тирди чир хьайила, Англиядин са разведчикди лагьаналдай: "Квез чидани, урусрилай хьиз, четинвилер алудиз алакьдай мад са халкьни дуьньяда авач. Гьа са вахтунда, чи бахтунай, урусрилай хьиз, чпи чпиз четинвилер арадал гьиз алакьдай маса халкьни дуьньяда авач".

Дж.Н. - Эхь, СССР-дин политический руководстводи вичи вичиз гьихьтин муракабвилер, четинвилер арадал гьанатла, гьадакайни за кьхенвай, гьазурнавай материалра авазва. Гьар вуч хьанатлани, зун инанмиш я хьи, СССР хьтин зурба, кьудратлу уьлкве гьакл тарихдин зирзибил вегьейдай хьуртал гадариз жедач. Чпин ниятар авай аналитикрилай тафаватлу яз, виликан союзный республикайрин ватанпересвиллин руьгьдаллай гзаф агьалийри СССР, РФ вири патарихьай умудлу, мягькем кьвед лагьай Ватан яз гьисабзава. И жигьетдай ихьтин са мисал. Чехи Гьалибвиллин 75 йисан юбилейдиз талукьарна тухвай парадда иштиракунай халкьдин арадай вичиз чухсагьул лугьузвай гафарин ван хьайила, Белоруссиядин президент А.Лукашенкоди лагьана: "Бес гьикл, жуван Ватандин меркездиз (Москвадиз) атанва ман!"

Ш.Ш. - Октябрдин инкьилабди, чехи Советрин Союзди вири дуьньядиз екез таьсир авурди, зурба дегишвилер арадал гьайиди садавайни инкариз жедач. Журналист В.Познера кьхизва: "1929-йисан кватлун, барбатлвал ва Америкадин чехи кризис (депрессия) башламиш хьайила, капитализмдин кьурулуш, виридаз акваз-акваз, кьлизвай. Шей гьасилун ва кьазанжи лап агьуз аватнай. Миллионралди инсанар кьвалахдикай, кьилел кьав хьуникай, умудрикай магьрун хьанай. Ихьтин гьалара США-да 100 агьзурдалай тлимил тушиз агьалийри СССР-диз куьч хьун патал документар вуганай.

Инанмишвилелди кьейд ийиз жеда хьи, гьам душманди, гьам dustари Октябрь, СССР хьтин тарихда гел тур зурба вакьияйрикай яргьалди менфят кьачуда.

(Кьатла ама)

Ш.Ш. - Джамил стха, куь асул кеспи, пеше ахтармишунар, анализ авун ятлани, кьизгьиндаказ ргавай, гзаф муракаб вакьияяр, кьарсатмишвилер кьиле феий 80-йисарилай инихь сиясатни экономика, дуьньядин гьалар кьармакьаришдикай хаинвиллин ниятар аваз менфят кьачун сад-садал аруш хьанвай хирде-хуруш шартлара винидихь эцигнавай еке суалдиз сад-кьве келимадалди жаваб гуз хьун мумкин кар туш. Чаз чизва хьи, уьлкведин кьилиз Горбачев (бязибуру адан гьакьикьи фамилия Гербер я лугьузва) хьтинди атунни, адан хаинвиллин гьерекатрини, "перестройка" лугьудайдини кьудратлу СССР чуьлурунихь (чуьлурунихь) галаз аруш хьана, сих алакьада ава. Гьавилай суалдиз жавабарни инанмишардайбуру, гегеншбуру, вири терефар, себебар фикирда кьунвайбуру хьана кланда.

Дж.Н. - Гьелбетда. Куьне кьалурнавай месэлайрилай алава, а девирдин властри вири информация идеологиядин жигьетдай уьмуьрдивайни гьакьикьатдивай яргьазнавай. Гьакл ятлани, Ватандин тарих, Политбюродин идеологрияй гьейри, гуманистрини ватанпересри чпин са кьадар мемуарра кьхенва. Абуру кьейдгнавай, инкариз тежедай делилар себеб яз, за официальный чешмейрин чкадал талукь вакьияйрин шагьидар хьайи ксарин ва я иштиракчийрин мемуарра кьалурнавай делилар гзаф ахтармишна. Нетижанда материалар гзаф, чебни итижлуьру кватл хьанва. Гьавилай за дуьньядин гзаф халкьариз екез таьсир авур ва инлай кьулухьни хьийидай муракаб месэладай ктаб кьхин кьетлна.

Урусатдин искустводин зурба авторитет Сергей Михалкова кьхенвайвал, уьлкведихь гьакьикьатда вуч хьайиди ятла, агьалийрин саки 98 процентдиз чизвач, яни гьавурда авач. Цийи несилар чехи жезва. Чпин бубайрин ватандихь вуч хьайиди ятла, гьабурузни чир хьана кланда. За жуван вилик и месэла тамамвилелди ачухарунин везифа эцигзава.

Хийир ЭМИРОВ

Россиядин оборонадин министерстводин алакьадин къуллугъди Украинада кыле тухуниз мажбур хъанвай военный махсус серенжемда виклеговилелди иштиракзавай, командирин четин тапшуругъар ян тагана ва къагъриманвилелди кылиз акъудзавай аскеррикай малуматар гун давамарзава.

Буржидиз ва Ватандиз вафалувал къалурзавай уткъем офицерин арада Суворован медалдалди къейднавай Руслан Къурбановни ава. Къасумхурун 2-нумрадин юкван школа къутягъай жегил военный институтди экечина. Россиядин армиядин жергейра, Смоленскда авай частара къуллугъ ийиз церид ийс я. Махсус серенжемдив эгечай га сифте йикъарилай ротадин командирди улкъведин итижар, милли хатасузвал хуьн патал женгини везифа-яр чешнелудаказ тамамарзава.

гьерекадри подразделенидиз душмандин гужум алуддай, адаз хейлин зиянар гудай ва ахпа гужумдиз фидай мумкинвал арадал гъана.

"Жуьрэтлувилин" ордендиз лайихлу хъанвайбурун арада инженервиллини саперрин ротадин командир Алиев Абдурашидни ава. Новочеркасскдин политехнический институт ва Южно-Российский технический университетдин инженерин частарин кафедра къутягъай лейтенантди Россиядин Яракьлу къуватрин частара къуллугъиз ирид ийс я. 2020-йисалай капитан инженерный къуллугъдин начальник тир. Къе ада, инженеринни саперрин ротадин командир яз, военный махсус серенжемда иштиракзава.

Россиядин частар гужумдиз фидалди вилик Алиеван ротади душмандин минаяр кутунвай чкаяр михъун, чи аскерриз саламат рехъ тукьлурун лазим тир. Вичин дестени галаз кардик квайла, абурал душманди хабарсуз гужумна. Къве аскердал ва старший

Жуьрэтлубур

Масакла хуьн гуьзетни авун герек авач. Ада ватанпересвиллин ерияр вине къазвай квале тербия къачуна. Руслан дах машгур спортсмен, дзюдодай, самбодай дуьньядин чемпион, хъсан тренер я. Ада хуси такъатралди спортдин секция ачухна ва ана цудралди жегилриз халис спортсменар, Ватандал рикл алай къегъалар жез куьмекзава.

Херсондин областдин Чкалово шегьердал гужумдайла, майор Гъашимов Абасан регьбервиллик квай штурмдин десте душмандин артиллериядин харцик акатна. Вич-вичивай квахъ тавур офицерди миллетбазри дуьзгунъ жаваб гудай ва десте саламатни ийидай тапшуругъар гана. Гъа идалди вичин аскерар телеф хуьникай хвена. Амма вич хаталувиллик кутуна. Залан хер хъанвай къве аскер женгинин майдандалай саламат чкадиз акъуддайла, Абасахъ душмандин гуьллеяр галуьна ва ам телеф хъана. Частунин командирди адан документар Россиядин Игитвиллин твар гун патал рекъе тунва.

Жуьрэтлувилин ерияр сержант Давид Асаевани къалурзава. Нубатдин хуьр азад авун патал гъазур жезвай Россиядин подразделенидал миллетбазри гужумна. Абуруз, акъваз тийиз, минометчикрини куьмек гузвай. Тупунин са гуьлле артиллеристрин взводдин командирдин заместитель, сержант Давид Асаеван тупунихъ галуьна. Душмандин патяхъай къевезвай гуьллейризни килиг тавуна, сержантди аскерриз саламат чкада киви хуьнин буйругъ гана, къайдадикай хкатай туп тукьлуьр хъувуна. Ахпа душман авай чка чирна ва миллетбазрин винел хар къурна. Абурун къве миномет ва 18 миллетбаз тергна. Сержант Асаеван пешекарвиллин, викле

лейтенантдал хирер хъана. Къве аскер саламат чкадиз акъудиз агакьна, старший лейтенант ярх хъанвай чкадиз миллетбазри акъваз тийиз гуьлле гузвай. Вуч авуртлани, ам къутармишун лазим тир. Галайбуру "фимир, ам къенвайди я, ахпа, чибур агакьайла, вахчуда ам" лагъанатлани, Абдурашида, миллетбазрин патяхъ, акъваз тийиз, гуьлле гун буйругъна ва вич офицердин гъарайдиз фена. Гена адал чан аламай. Капитанди, эглеш тавуна, офицер хатасуз чкадиз члугуна ва къутармишна. Ам исятда госпиталда ава, хирер сагъар хъийизва.

Виклег командирди Сирияда кыле тухвай серенжемрани иштиракайди я. Ам "Женгинин тафаватлувилай" медалдин, РФ-дин оборонадин министерстводин гужурметдин грамотайрин сагъибни я.

Донецкдин са хуьрун патав тактикадин батальондин алакъа таъминарзавай сержант Сергей Ибрагъимован десте Украинадин яракьлу миллетбазрихъ галаз барабарсуз женгиник экечлуниз мажбур хъана. Сада-садаз гуьлле гузвай вахтунда Ибрагъимов авай штабдин машин душмандин минадал хъиткъинна ва ада цай къуна. Кылин мефттер къарсур хуьнизни (контузия) килиг тавуна, сержантди хер хъанвай водитель машиндай акъудна ва ам къутармишна. Ахпа алакьадин хуси алатралди артиллериядин подразделенидиз душман алай чкайрикай хабар гана. Артиллеристрини, гежел тевгъена, радикалрин сенгерриз цай гана. Сержант Ибрагъимован пешекарвиллин, зиреквиллин гьерекадри штабдихъ, герек частарихъ галаз пайгар алакъа хуьдай ва боевикрин дестеяр тергдай мумкинвал арадал гъана.

Веревирдер

Инсандин ихтиярар
ва дяве

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделедин редактор

РФ-дин Президентдин патав гвай гражданвиллин общество вилик тухунин ва инсандин ихтияррин рекъай Советдин 7-декабрдиз эвер гайи заседаниедал рахай бязи векилри алай вахтунда СВО-да чи бязи аскерри (контрактникрини, гила эвер ганвайбуруни) чеб тухузвай гьаларикай, кыле физивай крариз абуру (аскерри ва командирри) гузвай къиметрикай, дидейрин къайгъуйрикай фикир желбдай хейлин ихтилатар авуна. Президентди гыле-гылди гъар садаз, абурун гъакъикъат фикирда аваз, кутугай жавабарни гана.

Зун гъавурда акъурвал, ара-ара бязи диде-бубайрин, жегилринни мецелай къевезвай жуьреба-жуьре «хабаррини» мажбурзавайвал (инанмишарзавайвал), дяведив - Украинада кыле тухузвай махсус серенжемдив чи инсанар (жегиларни, агиларни) эгечизавай тагъерри, дугъриданни, хейлин суалар арадал гъизва. Дяведин шартлара инсандихъ гьихътин ихтиярар хуьн мумкин ятла?..

Чи обществода "инсандин ихтиярар хуьникай", дуьз лагъайтла, абуру хуьн тийизвай-дакай гъеле алатай асирдин 30-40-йисарани, дяведилай гугъуьнин 60-70-йисарани, лап гзаф ва къал алаз 80-90-йисарани рахазвай. "Инсандин ихтиярар хуьзвай" тешиклатар лугъузвайбуруни (НКО-яр), "ихтиярар хуьзвай" женгичярни йисалай-суз гзаф хъана. Абурук гъакъикъи юристарни, политологарни, писателарни, жуьреба-жуьре хилерин алимарни, бязи депутатари, чиновникари квай. Инсандин ихтиярар гьикъван хвенатла заз чидач, амма чи Советрин держава чуклурайди якъин я. Гила гуя вири виликан "стхярни вахар" "азад" хъайиди хъиз я. Никай ва квекай азад хъанатла, заз чидач. Къвалахдикайни, къвалахна къачузвай гъакъидикайни, уьмуьрдин хейлин къулайвилерикайни, дугъриданни, парабур азад хъайидини садавайни чуьнуьхиз жезмач.

Азад хъана жегиларни, чарасуздаказ мектебда келна, юкван образование къачуникай... Азад хъана, вуз акъалтларна, са чкадиз чарасуздаказ фена, къвалахуникайни... Азад хъана чарасуз хизан кутуникай ва хуьникайни... Азад хъана, Ватандин вилик чарасуздаказ жуван аскервиллин буржи тамамаруникайни... Пара везифайрикай парабур "азад" хъана. Гъатта сечкийриз чарасуздаказ финикайни азад хъана...

Ик тербияламишна СССР чуклурайдалай инихъ саки 30-40 йисуз чи акъалтзавай несилар. Алай вахтунда ибурун хиве Ватандин хатасузвал таъминарунин, Украинада женгинин махсус серенжем тухунин, фашизмдикай дуьнья хуьнин везифаяр гъатнава.

Гъа са вахтунда гележегдин несилринни, диде-бубайринни къайгъу члугунин, дуьсти душман чара авунин, мад ва мад маса везифалярни ава. Гъазур яни чи жегил несилар, 1990-йисалай инихъ хайибур, винидихъ лагъанвай хътин везифаяр кылиз акъудуниз? Ганани абуруз ахътин чирвилер ва тербия? Чидани абуруз гъакъикъи тарих, "Ватандин Чехи дяве" гафарин мана? Чехи Гъалибвал мус ва гьикл къачурди ятла? Ни къачурди ятла? Чидани абуруз инсандин "ихтиярар" квекай ибарат ятла? Гъи члавуз абуру гьикл хуьдайди ятла?..

Ислягъ уьмуьрдани дяведин шартлара инсандихъ сад хътин ихтиярар хуьн мумкин яни? Хуьз жедайди яни, клан хуьналди, вири ихтиярар? Месела, датлана чими къулни, хуьтуьл месни, дидедин хуьрекни, буба-

дин куьмекни агакьиз вердишарнавай жегилдиз дяведин къайи блиндажда гьикл жедайтла?..

Чун рахазвай заседанидал са бязи векилрин, Донецкдинни Луганскдин женгерин блиндажрани, госпиталрани, сенгеррал хъана хтайбурун шагъидвилери къалурзавайвал, бязи жегилриз дяведикай ерли хуш авач. Дяве хуш жедайди яни бес?.. Дяведикай кыл къакъудунин ниятар... Бязи командирин тапшуругъарни гъахъсузбур хъиз акун мумкин я... Ихътин "куьлуь-шуйлуьйрикай" къецепатай чун ва чи жегилар гъакъван пара кланзавайди хъиз къалурзавай "ихтиярар хуьзвайбуру" менфят худзава.

Агъаз кланзавач. Амма фикириз тазва. Ислягъ девирдани аскервиле къуллугъдикай кыл къакъудиз алахъайбур хъайиди риклел хквезва. Гила дяве физива. Вични лап четинди ва гъакъван чиркинди. Тарихдай чидай хътин дявейриз ухшар туширди... Общество вични виликанди яз амач. Ана "чиди" гаф "зиди" гафунилай вилик квайди тир. Гила "зиди" гафуни агъавалзава...

А обществодин сиясатдин кылин игит зегъметчи инсан ва адан ихтиярар хуьн тир. Гила сад лагъай чкадал «жанаби манат» эцигнава. Манатдихъ аскерарни маса къачуз жедайдахъ инанмишарзава...

Бес буржи?.. Бес Ватандин аслу туширвал? Чун чна техвейла, маса ни хуьда бес? Махсус серенжемдик кыл кутурвалди, улкъведай катнавай «гъетерини» «олигархри» хуьдани?

Гилани а "куьчериар" чина "инсандин ихтиярар хуьн тийизвайдакай" рахазва. Яни жегилар гужуналди дяведиз рекъе тазва къван... Гуя, клан хъайила, аскердивай начагъзавай диде-бубадин патав хъфиз жезвач... Дяве члугъузвай вирибуруз гуя сад хъиз килигзавач... Хайибурни тахайбур, жуванбуруни патанбур ава къван...

И "ихтияррин" тум-кыл авач. Амма метлеб сад я: бязибуруз армияда низам, къайда, мягъкемвал, садвал хъана кланзавач.

За гъавилай жуван макъаладин кылиз къве мана гъанва: "инсандин ихтияр" ва "дяве".

Дяведин шартлара, винидихъни лагъанвайвал, инсандин ихтиярар гьихътинбур хуьн ва гьикл хуьн лазим я?

Армиядин уставра аскердинни командирдин вири ихтиярар ва везифаяр, къайдаяр гьихътинбур ятла, ачухдаказ къалурнава. А ихтиярар, гьелбетда, адетдин уьмуьрдин шартларинбуруз ухшарбур туш. Аскер женгинин уьмуьрдалди яшамаш хуьн лазим я. Масакла адакай Ватандин дестек жедач. Яни дяведин шартлари инсандин ихтияррилай Ватандин игътияжар вилик кутун истемиззава. Ихътин тербия авачтла, армия хуьн, женгина душмандал гъалиб хуьнин къаст хуьн, патав гъайдахъ далу акалун, командирриз яб гун, гужурметни амуькдач...

Эхъ, "инсандин ихтиярар хуьн" еке везифа ва кылини макъсадни я. Амма Ватан хуьн тавуртла, ви ихтиярар ни хуьда? Гьикл хуьда?.. Эхъ, вахт, девир гзаф жавабдарди я. Гъар садавай гзаф крариз фикир гун истемиззава! Армиядани, адетдин гъар йикъан уьмуьрдани. Инсандин ихтиярриз ихътин шартлара клур гуз, гъахълувал квадариз, хуси игътияжар, итижар, "жуванбур" вилик кутаз, амайбур кваз такъаз хъайитла, ахътин гьалари квел гун мумкин ятла, лугъун четин я.

Чи общество, за къатлузвайвал, гъейратлувилкайни жавабдарвилкай магърум хъанвач. И кар чун рахазвай заседанидини субутна... Сагълам къуватар пара я. Гъейратсузринни саботажникрин рекъер агалдай серенжемарни къабулда...

Советрин девирда жегилар школада амаз аскервиллиз гъазурзавай. Армияда къуллугъун пак буржи тир. Ахътин ирс, яргал тевгъена, арадал хуьн лазим тирди чи къенин гъакъикъатдини истемиззава.

Агъмед МАГЪМУДОВ

Алатай гъафтедин арбе юкгуз Мегъарамдхуруьн райондин уьмуьрда лишанлу вакъиа кьиле фена: дагъвийрин руьгъдин буба, Кавказдин машгъур шейх Ярагъ МЕГЪАМЕДАН 250 йис тамам хъуниз талукъарнавай конференцияди гъукумдин, илимдин, жемиятдин тешкилатрин векилар, динэгълияр, жуьреба-жуьре районрайни шегъеррай тир мугъманар санал кватна.

да авай дуствал мадни мягъкемаруниз таъсирзава, цийи чирвилер къачудай, тежриба кхаждай мумкинвал жезва. И кардикай, са шакни алачиз, гъам къилди гъар са кас, гъамни вири жемият патал менфят ава. Диндин рекъе чна Дагъустандин халкъарин дамах тир Ярагъ Мегъамед хътин диндар, къегъал векилрилай чешне къачуна к'анда", - къейдна ада.

Конференциядал мад Кьиблепатан Дагъустанда РД-дин муфтийдин векил Гъуьсейн Гъажиев, Ст'ал Сулейманан райондин имамрин советдин председатель Шамил Омаров, Ярагъ Мегъамедан т'варунихъ галай медресадин директор, Шариатдин илимрин доктор Мугъаммад-Ариф Рамазанов, Йемендай тир алим, гъафиз Ибрагъим Агъмад аз-Зубаджи, журналист, политолог Ханжан Къурбанов, Ставрополь шегъердин думадин депутат Казбек Агъларов, Мегъарамдхуруьн райондин имамрин советдин председатель Алихан Сефиханов ва масабур рахана. Абуру Ярагъ Мегъамедан ирсникай, ада дагъвийрин

Шейхдин экуьнал

Мегъарамдхуруьн районда Ярагъ Мегъамед дидедиз хъайидалай инихъ 250 йис тамам хъун къейдна

Мярекат ачухдайла, муниципалитетдин кьил Фарид Агъмедова, иштиракчияр тебрик авуналди, ч'ехи шейхдин экуь къаматдиз бахшнавай конференцияр районда вилик йисарани кьиле фейиди рик'ел хкана. Адан фикрдалди, Дагъустандинни Чечнядин имамрин муаллимдин ирсиниз талукъарна тешкилзавай межлисрихъ руьгъдинни ахлакъдин жи-гъетдай еке метлеб ава.

"Ярагъ Мегъамедан ирсинин кьиметлувал адакай ибарат я хьи, ада инсанриз руьгъдинни ахлакъдин ивираар хуьниз, вилик тухуниз эвер гузвай. Арифдардин тарсар жемиятдин гегъенш къатарив агакъарун чи умуми везифа я. И кардила акъалтзавай несилар хайи чилин, Ватандин къадир авайбур, гъвечич'ехи чидайбур яз тербияламишун аслу я", - лагъана Ф.Агъмедова.

«Ярагъ Мегъамедан ирсинин кьиметлувал адакай ибарат я хьи, ада инсанриз руьгъдинни ахлакъдин ивираар хуьниз, вилик тухуниз эвер гузвай. Арифдардин тарсар жемиятдин гегъенш къатарив агакъарун чи умуми везифа я.

Вичин рахунра ада гъак'ни ихътин мярекатар тешкилуни карда дат'ана куьмекар гунай Дагъустандин муфтий, шейх Агъмад Афандидиз ва конференциядин иштиракчийриз шейхдин экуьнал кват' хъунай сагърай лагъана.

уьмуьрда къунвай чкадикай, адан уьмуьрдин рекъихъ акъалтзавай несилдин векилар тербияламишунин карда авай важилувиликай чпин фикрар лагъана.

Къейд ийин хьи, мярекатдин сергъятра аваз Мегъарамдхуруьн райондин кьил

Гуьгъуьнлай республикадин муфтийдин т'варунихъай конференциядин тешкилатчиярни мугъманар Агъмад Мегъамедова тебрикна. Муфтийдин заместителди ихътин мярекатар кьиле тухудай мумкинвилер хъунай Аллагъдиз шукур авуна. "Инсанар патал еке хийир авай вакъиа я. Чун санал кват' хъуни чи ара-

Фарид Агъмедова са шумуд касдив администрациядин патай савкъатар вахкана. Мисал яз, Разивилин чарариз лайихлу хъайибурун арада Мугъаммад-Ариф Рамазанов, Алихан Сефиханов, жегъим алимрин арада кьиле феий Вирироссиядин конкурсдин гъалибчи, шейхдин неве Саидмугъаммад Гъамидов авай.

Устаддин межлиса

Дербентда РСФСР-дин лайихлу артист, машгъур актер, режиссёр Багъиш Айдаеван 90 йисан юбилей къейдна

Чи мухбир

"Ада Лезги театрдин тарихда халис игитвал къалурна. Ам чи милли театрдин алемда кьилин образование къачунвай сад лагъай пешекар режиссер тир. Адан яратмишунрин бинеда девлетлу, савадлу руьгъ, акулдин меденият, ч'ехи бажарагъ ва къени, экуь ниятар авай", - рик'ел хкизва РСФСР-дин лайихлу, Дагъустандин халкъдин артист, алакьунар авай актер, надир режиссер **Багъиш Мустафаевич АЙДАЕВАХЪ** галаз санал к'валахун къисмет хъайи милли театрдин ветерани.

14-декабрдиз Дербент шегъерда, Лезги театрда, Б.Айдаеван 90 йис тамам хъуниз талукъарнавай ч'ехи межлис кьиле фена. Ана театрдин коллективди, рагъметлу артистдин мукъвабуру, медениятдин, образованидин, жемиятдин тешкилатрин векилри, республикадин искусстводин машгъур деятелри, шаирри, студентри ва милли театрдал рик' алай хейлин ватанэгълири иштиракна. Дагъустандин т'вар вири уьлкведиз машгъур авур устаддин экуь къаматдиз та-

къин гегъеншвал, генгвал, актердиз хас кьелен алакьунар къейдна.

РФ-дин лайихлу артист, къумукьрин театрдин актер Байсолтан Осаева вичин рахунра Багъиш Айдаева Дагъустандин ва вири Урусатдин медениятдин алемда тунвай гел рик'ел хкана. «Багъиш Айдаев театрдин сегънеда къатидаказ нур гайи, амма фад тухвей гъед хъиз я. Ада куьруь, амма гзаф девлетлу, итижлу уьмуьр кьиле тухвана. 47 йисан уьмуьрда устадди неинки са хайи республикадин, гъак'ни ч'ехи уьлкведин сегъенярни кваз муьгъуьгъарна. Адан экуь къамат чи рик'елера эбеди я», - лагъана Б.Осаева.

Вичин нубатда Имам Яралиева Багъиш Айдаев хътин пешекаррин ирсинихъ къенин юкгуз акъалтзавай несилар патал авай важиблукъ къейдна. Ада гъак'ни хейлин йисара милли медениятдин хиле бегъерлудаказ зегъмет ч'угур, халкъдин тарихда лайихлу чка къунвай векилрин т'варарив, ирсинив къадирлувилелди эгеч'унай, чешнелудаказ абурун крар давамарунай Лезги театрдин коллективдиз сагърай лагъана. И.Яралиева мярекатдин иштиракчийризни хайи ч'алав, тарихдив, медениятдив, адетрив къайгъударвилелди эгеч'униз эвер гана ва вичин рахунар лезгийрин машгъур шаир Фейзудин Нагъиеван ширдай са бенд к'елуналди акъалт'арна.

Багъиш Айдаеван 90 йисан юбилейдиз талукъарнавай мярекат милли медениятдин сувариз элк'евена. Межлис кьиле тухузвай театрдин актерар тир Гъемзебег Эмиралиевани Гуьзел Къадировади чпин хивез къачунвай везифа тарифдай къайидада кьилиз акъудна.

Мярекатдин сергъятра аваз Лезги театрдин актерри чи халкъдин рик' алай манияр тамамарна, Багъиш Айдаева эцигай "Ашукъ Саид", "Ашукъ Къариб", "Фундугъбет" ва

"Ашукъ Саид" тамашадай ч'ук

«Дагъустандин т'вар вири уьлкведиз машгъур авур устаддин экуь къаматдиз талукъарнавай межлисадин сегънедиз экъеч'айбурун арада вучиз ят'ани республикадин медениятдин министрстводин, Дербент шегъердин, Багъиш Айдаеван хайи Докъузпара райондин администрациярин векилар авачир.

лукъарнавай межлисадин сегънедиз экъеч'айбурун арада вучиз ят'ани республикадин медениятдин министрстводин, Дербент шегъердин, Багъиш Айдаеван хайи Докъузпара райондин администрациярин векилар авачир. Багъиш Мустафаевич хътин къегъалрин ирс хуьн, адав къайгъударвилелди эгеч'ун, адаз гуьурметун чи виридан умуми буржи тирди рик'елай алудна виже къведач.

Мярекатдин асул пай Лезги театрдин директор Динара Эминовадини кьилин режиссер Казбек Думаева ачухна. Чпин рахунра абуру Багъиш Айдаеван яратмишунрин ре-

маса тамашайрай, гъак' "Тучи покидают небо" кинофильмдай (ана Баширан ролда Б.Айдаев къугъванай) ч'укар къалурна.

Эхирдай сегънедиз Багъиш Мустафаевичан хва Рамидин Айдаев экъеч'ина. Ада вичин бубадин экуь къаматдиз талукъарнавай мярекат тешкилунай Лезги театрдин коллективдиз ва аниз атай вири иштиракчийриз сагърай лагъана.

Къейд ийин хьи, Багъиш Айдаеван экуь къамат эбеди авунин мураддалди Дербент шегъердин цийи са микрорайондин куьне адан т'варунихъ янава.

Цийи йисан кьаршидиз

Цин чулав Къуьрен йис

Абад АЗАДОВ

Цийи йис гьечли члавалай клани ва вирида хушвилелди гуьзетзавай сувар я. Гьар сада Цийи йисак гьелиз тахьай месэляяр, рикле амай мурад ар кьилиз акьудунин умудар кутазва. Елкадихъ, Аяз Бубадихъ галаз гзафбурув савкьатарни агакьзава эхир. Ингье Цин Кваллин Къуьрен (кроликдин) йис атана варарихъ акьвазнава. Хкламайди варар ахьяюн я - Цийи йис чи квалериз, уьмуьрдиз мугьман жеда. Ам гьикл кьаршиламишун, кьейд авун лазим я? Гзафбуру чпин вилик ихътин сулар эцигзава. Чун астрологрин куьмекдалди и сулариз жавабар гуз алахъда.

Малум тирвал, къуьр хизан вине кьазвай гьайван я. Гьавилай Цийи йисни хизандихъ, мукьвабурухъ, рикл алай дустарихъ галаз кьейд авун хъсан я. Адаз гзаф вансес алай межлисар, мярекатар кландайди туш. Суварин суфрайрихъ чара ксар, ерли чин тийидай-бурни хьун къуьрез хуш жедач. Виридалайни хъсанди анжах жуванбур - бубаяр, дидеяр, стхаяр, вахар, балаяр галаз кьаршиламиша Цийи йис. Яргъара авай мукьвабурувални квил чуьгуртла, абурни тебрик авуртла, жеда.

Къуьрез гзаф катун-калтугун, челек-фелек кландайди туш. Гьавилай алатзавай йисан вири крар Цийи йис алуькдалди куьтгьна кланда. Галай-галайвал квал хъсандиз кьакьажун, михьун герек я. Багърийриз пишкешдай савкьатрин кьайгьуни вахтунда авуна кланда. Са гафуналди, Цийи йис вири патарихъай гьазур хъана кьаршиламишдайвал.

Са рахунни алач, чна гьар сада Цийи йис аламатдин, суьгуьрдин, гьейранвили вахт, кар хьиз кьабулзава. Адак чна еке умударни кутазва. Ада чаз цийи куватарни гузва. Адан эсер, куьмек, метлеб гьакькиди хьун патал, астрологри лугьузвайвал, Цийи йисуз тавуна кланзавай крар, гьерекатарни ава. Абурук акатзава. Кьакьаж, михь тавунвай, чиркин квалле, дараматда Цийи йис кьаршиламиш тавун. Гьикл лагьайтла, къуьр михьвал, кьулайвал кландай гьайван я.

Кьешенг, иер елка галачиз йис кьаршиламишна виже кьведач. Этер хуьтуьл памбаг хьтин пешер алай елка эцигдай мумкинвал авачтла, адан еринда муьтквердин (ель) хел ишлемишайтани жеда.

31-декабрдиз квал кьакьажун герек авач. Идан гьакьиндай виликамаз фикирна кланда.

Цийи йисан юкьуз жигет, гуьлуьт хрун, парталдал седефар куьлурун меслятзавач.

Гуьгуьл серин, чуру яз суварин суфра кьурмишнани виже кьведач. Анжах шаддаказ, развилелди. Цийи йис гьикл кьаршиламишайтла, ам гьакл кьилени фида лугьузва кьван.

Теклифзавайвал, Цийи йисан суфрадал гьикьван гзаф емишар, майваяр, вечерен, балугьдин хуьрекар хьайитла, гьакьван хъсан я. Ягьлу гзаф квай хуьрекар гьазурун виже кьведач. Винел кьацу, таза хъчар эцигнавай салатар алай суфра кутугайди жеда. Са рахунни алач, къуьрен ялуькай ва адакй гьазурнавай хуьрекаркай яргъа хъана кланда. И юкьуз абур герек

авач. Къуьр бейкеф тахьун патал суварин хуьрекар кутуна кландач: серг, истивут квай ва яру рангунин тьунар, емишар квачиз, кьурурнавай як, бифштексар, дулдурмаяр.

Ширин тьунаркай рахайтла, квалле гьазурнавай тортунни, иер кьапар аваз эцигнавай печенийри, кьенфетри, жуьреба-жуьре пирожнийри суфрадал абур гьиди.

Сувариз чи инсанар мугьмандиз фида, сада-садаз рикел аламукьдай шейэр пишкешда. И жигьетдайни меслятзава. Пишкешдин кьиметдиз артух фикир гун лазим туш. Кьилинди жуван багъридин, яр-дустунин кефи ачухарун, адаз дикьет гун, ам шадарун я. Савкьатар яз гуз жеда: картинаяр, сервисар, цуьквер, мес-яргъан, кьенфетар авай кьватияр, йисан ярж кьалурзавай, къуьрез ухшамишнавай ядигарар, Цийи йисан темадиз талуьк шиклар, цамар...

Гьа са вахтунда Цин Къуьрен йисуз пишкеш тавуна кланзавай шейэрни ава. Абурук сятерни акатзава. Лугьузвайвал, савкьат яз ганвай сятери абурин иесийривай менфятлу вахт кьакьудзава ва гьиле кьунвай крар яргьал вегьезва. Гьавилай и кардикай хабар авай касдин кефи чуру тавун патал маса пишкеш хьагъа.

Гуьгуьярни герек авачир савкьат яз гьисабзава. Адахъни чулав суьгуьрдин кьуват ава лугьуда. Инсанар а кардихъ инанмиш я хьи, гуьзгудихъ галаз кваллиз бедбахтвал, бала атун мумкин я. Ихътин фикрдал алай инсанриз гуьзгуйяр пишкешун герек авач.

Итимриз гуьлуьтар пишкешуникайни яргъа акьваз. Ида квалле кьалмакьвал, хизан чара хьунин гьалар арадал гьун мумкин я лугьуда.

Цийи йисуз пул пишкешунни хъсан кар яз гьисабзавач.

Кваллин Цин Къуьрез (кролик) яшайишда, карда, квалле герек кьведай менфят хкатдай пишкешар клан жезвайди я, са куьнизни лазим тушир гьаклан гуьрчег шейэр, цидияр - ваь.

Китайда адет хьанвайвал, Къуьрен йисуз кар-квалах туькьун, агалкуьнар хьун патал квалера къуьрен, кацин статуткаяр эцигзава. Абуру гьисабзавайвал, эгер квалле гимидин ва кьизилдин ранг алай къуьрен статуткаяр хьайитла, кваллинбурун уьмуьрда хъсанвилехъ дегишвилер жеда. Бейкардаз риклиз хуш квалах гьатда, субайди эвлениш жеда, начагьди сагъ хъжеда, бязи мурадари кьилиз акьатда.

Къуьрен статутка пенжердин кланел (подоконник) эцигнаваз хьайитла, квалле хъсан бахтлу гьал жеда. Эгер кас газар гвай къуьрен гьакалдин иеси ятла, адан бизнесди цуьк акьудда, кваллиз хийир гзаф гьиди. Хизанда гзаф вахтара гуьгуьл серин, чуру кас аватла, адаз куьлуьт галай кьачерал ацуькнавай къуьрен суьрет, шикл (фигура) багьиша.

Мугьмандиз физвайбур фикирдаваз, астрологри теклифзава: къуьрезни, физвай кваллин иесийризни хуш жедайвал, майвайрин салат твах. Пулуни гьакьиндай кьевера гьат тавун патал йисан яржариз ухшар рангарин пул твадай кисе кьачу.

Цийи йисуз кьаб-кьажак хамир. Им хъсан кар яз гьисабзавач. Кьапарив мукьаятвилелди эгечл.

Масадан буржарни жувал аламукьдайвал ийимир. Цийи йисуз буржаркай азад яз камар кьачуна кланда. Ида пулар кьведай рекьер артухарда.

Цийи йисуз кьалмакьалдизни рехъ ачухмир. Эгер гьахьтин чкадал атайтла, вири зарафатдиз эл-къуьра. Тахьайтла, йисан вири вахтунда нагьакьан, рикл тлардай крари, агьвалатри гуьзлемишда.

Астрологри, экспертти зодиакдин гьар са лишандин иесидиз Къуьрен йисуз алуькдай парталрин гьакьиндайни меслятзава.

ОВЕН. Шурван пинидин ва экуь-шуьтруь рангарин парталар.

ТЕЛЕЦ. Экуь, шуьтруь, мичли рангаринбур.

БЛИЗНЕЦЫ. Ракуьнин ранг алайбурухъ галаз чулав, мичли-рагьул ва кьумадин рангаринбур.

РАК. Лацувал, рагьулвал артух квай парталар.

ЛЕВ. Рагьул, шуьтруь рангаринбур.

ДЕВА. Къуьрен йисахъ галаз кьазвай, секинвал артухардай рангаринбур.

ВЕСЫ. Вили рангунин партал.

СКОРПИОН. Кьати рангаринбур герек авач.

СТРЕЛЕЦ. Рагьул, вили, лацу рангар хъсан я.

КОЗЕРОГ. Аби, кьацу, шуьтруь рангар.

ВОДОЛЕЙ. Вили рангарин парталар.

РЫБЫ. Кьацу ва аби рангунинбур.

Итимрихъ галаз экуь-шуьтруь, лацу кьумадин ранг алай перемар, костюмар кьада.

Хабарар

Эбеди яз риклера

Кьагьриман ИБРАГЬИМОВ

И йикъара Украинада кьиле физвай махсус военный серенжемда телеф хьайи Дербент шегьердин 8-нумрадин школада келай Алимамед Марданован, 12-нумрадин школада келай Руслан Мегьамедован, 18- нумрадин школада келай Салман Сулейманован, Багьман Вердиханован, Нияз Меликован, 19-нумрадин школада келай Кьагьир Керимован ва 21-нумрадин юкьван школадин виликан ученикрин - Бахтияр Багдаеван, Ильяс Ражабован, Мухтар Кьазимегьамедован тварар эбеди авуниз талуькьарна, мемориалдин кьулар ачухзавай мярекатар кьиле фена.

Гьар са школада кьилди кьиле фейи ватанпересвиллин мярекатра шегьердин кьил Рустамбег Пирмегьамедова, адан заместитель Видади Зейналова, шегьердин депутатрин собранидин председатель Гьасан Мирзоева, ветеранрин советдин председатель Гьажимурад Гьажимурадова, военный комиссардин заместитель Ахрасиб Алиева, школарин муаллимри, аялри, телеф хьанвай игитрин багърийри, мукьва-кьилийри иштиракна.

Мярекатрал рахай Рустамбег Пирмегьамедова кьегьалри махсус военный серенжемда кьалурай виклегьвал, дирибашвал кьейдна.

"Салман Сулейманован, Багьман Вердиханован, Нияз Меликован телеф хьайидалай куьлуьт "Жуьрэтлувили" орденар ганва, - лагьана ада. - Кье кьиле физвай мярекатди, игитрин тварар эбеди авуни акьалтзавай несилрив абур рикелай ракуьриз тадач. Чи везифа кьегьалрин диде-бубайриз гьамиша вири рекьерай куьмекар гун я".

18-нумрадин школадин директордин заместитель Гуьлнара Бугалдиновади, Руслан Мегьамедовахъ галаз са классда келай Марият Гьамзаевади, Кьагьир Керимован классдин руководител Заидат Мисриевади, школа акьалтарна са акьван вахт фенвачтлани, абур школарин дегьлизрай гьикл катзавайтла, рикел аламайди, абурин хуьтуьл кьилихрикай ва кьастунин кьевивиликай бязи агьвалатар рикел хкана.

Кватл хьанвайбуруз игитрин багърийри ва мукьва-кьилийри сагърай лагьана.

Мярекатар мемориалдин кьуларал цуькверин клунчар эцигуналди ва са декьикьада кисна акьвазуналди акьалтла.

Зенд

Нур гуз жеда

Саида ЭФЕНДИЕВА, методист

Эхиримжи вахтара, виликдай хьиз, чи уьмуьрда гевилар хьаждай мярекатар са акьван пара амач. Жуьреба-жуьре вакъияяр себеб яз, инсанрин риклера секинвал авач: вилерал нагьв, ясдин парталар алай дишегьлиярни йикъалай-къуз пара жезва. И кардин себебни виридаз ашкара я. Амма мукьвара Мегьарамдуьруьн районда руьгь кутадай, гуьгуьлар хьаждай хъсан межлис кьиле фена: Уружбайрин хуьруьн мектебда Дагьустандин халкьдин писатель Абдуселим Исмаилован 75 йисан юбилей кьейдна.

Уружбайрин хуьре эцигнавай мектеб акур касдивай кисна акьвазиз жеч. Ана квалахзавайбур ва келзавайбур бахтатарар я, вучиз лагьайтла и дараматда вири шартлар тешкилнава.

И йикъара зи гьиле 2017-йисуз акьатнавай "Самур" журналдин 5-нумра гьатна. Ана Дагьустандин халкьдин писатель А. Исмаилован 70 йисан юбилейдихъ галаз алакьалу яз, адаз талуьк гзаф макъалаяр чапнава. Кьилди кьачуртла, писателдин "Уьмуьрдин ктабдай" са бязи чинар ганва ва эхирдай ик хьенва:

"Гьелелиг, жуваз адет хьайивал, намуслувилелди фу нез, яд хьваз, инсанвиллин ва инсанрин кьадир чиз ва хуьз, уьмуьр давамарзава. Уьмуьр куьтгь хьайитлани, твар куьтгь жедач хьи...".

Гьахъ я. Абдуселим Исмаилов хьтин писатель, тупалда авай кьаш хьиз, рапрапар, чи эдебиятда экуь нур гуз жеда. Адан эсерриз, яратмишунриз халкьди еке кьимет гузва. Чи халкьдихъ ахьтин шайр, гьикаятчи хьунал дамах ийиз жеда. Кьуй адан кьелем мадни хци ва келзавайбур цийи эсерралди шад ийидайди хуьрай! Чи мурад сад я: Абдуселим Исмаиловлахъ клубан сагьламвал, яргьи уьмуьр, руьгьдин илгьам хьун.

Амина МУСЛИМОВА

Инсанар жеда чими рагъ хьтин. Абуру, датана зегьмет чулгуз, чпиз еке хийир авачиз, инсанриз чимивал пайда. Гьикъван четин уламра гьатайтлани, гьихьтин манивилерал ачалтайтлани, абур чпи кьунвай рекъелай са жизвини элячдач, къастунал клевивал хвена, виликди фида.

Гьа ихьтин инсанрикай сад Дагъустандин тлебии газдин промышленностдин хиле бине кутур Халкъдин Игит, РД-дин ва РФ-дин нафтадинни газдин промышленностдин лайихлу работник, РД-дин Кьилин патав гвай агъсакъалрин Советдин член **Насрутдин Ильмутдинович НАСРУТДИНОВ** я.

Инсанрин, жемьятдин къайгъударвал авунин фикирдаллаз, тешкиллувилини бажарагъдалди, акьалтI тийидай гьевесдивди, зегьметдал, хайи макандал рикI хьунин гьиссералди адалай вичин рикIе авай къаст - инсанрин квалерив ужуж, гьа са вахтунда менфятлу кудай шей тир газ агакьарун - нетижалудаказ кьилиз акъудиз алакьна.

Къенин ийкъан гьакьикъатдай килигайла, якъин жезвайвал, Насрутдин Насрутдинова Дагъустан газдалди таъминарунин план гьатта 35 йисан вилик кьилиз акъудна! Лугъудайвал, са шейни авачир, буш чкадал ада газдин хиле кваллах тешкилна, карханаяр, къурулушар, алакьайрин механизм арадал гьана. На-

каллу мурад гьатна - газ инсанрин хушбахтвал патал ишлемишун.

Избербашдин юкъван школа акьалтIарай жегьил 1951-йисуз Грозныйдин нафтадин институтди экечIиз фена. Имтигъанар нетижалудаказ вахканатлани, конкурсдай ам акьатначир. Хтана, Дагъустандин пединститутдин физикадинни математикадин факультетдик экечIна. 1-курс лап хьсан кьиметар аваз къу-

ринра къекъезвай, газ инсанар патал хийрлу тирдакай лугъузвай, субутзавай. Жувахъ галаз са фикирдал атай ксар пайда хьайила, чна газдин состав ахтармишиз, ам хатасуздаказ ишлемишдай къайдаяр жагъуриз башламишна. И кардиз икъван фикир гунин себеб чна районда къушчивилин фабрикаяр хьун я лугъузвай, гуя чаз газ производство патал лазим я, - давамарзава ада.

Гьа и йисара Н.Насрутдинов са жерге къуллугъчи ксарихъ галаз, гьа жергедай яз инженер-нефтяник, ДАССР-дин ЖКХ-дин виликан министр, партиядин Избербашдин горкомдин сад лагъай секретарь Михаил Юсуповахъ, РСФСР-дин газдин промышленностдин министрдин заместитель А.Динковахъ ва газ хкудунин рекъай управленидин начальна А.Гудзахъ галаз таниш хьана. Абурун кумекдалди Н.Насрутдиновавай михьи авунвай тлебии газ яшайишда ишлемишун баллонра авай жими авунвайдалай хатасуз тирди субутариз алакьна.

Тереф хуьзвай ксарин къуватар сад авуна, уьлкведин вири дережайра - Россиядин Федерациядин Госпланда, СССР-дин Госпланда ва икI мад турбайра аваз гьизвай газдин менфятлувиликай ва хийирдикай лугъуз, лазим документар туйкъуриз хьана.

И кардиз манивалзавай бур тIимил тушир. Анжах цийи кар гьиле кьунвайбурун уьткъемвили, дирибашвили, къастунал клевивили, гьатта, хаталувал кваз такьуна, виликди фини

таъминарунин бинеяр кутуна ва хусиди тир къурулуш арадал гьана.

1970-йисарин эхирра Н.Насрутдинова республикада газдихъ галаз алакьалу кьилдин управление тешкилуникай фикирзавай. Сифтедай ада, вичин важиблу къуллугъ тунна, Дагъустандин магистралный газопроводин линейный ЛПУМГ арадал гьана ва аниз регьбервал гана. Ахпа, гзаф четинвилер гьалтзавайтлани, республикадин амай районар сад-садан гьугъуьналлаз газламишунин кваллах гьиле кьуна.

Къе чи квалера кузвай газдин "тарих" гьихьтинди ятIа, гьадакай Н.Насрутдинован амадаг, РД-дин ва РФ-дин лайихлу эцигунардиди, "Газпром" ОАО-дин ветеран Адильхан Минатуллаевич Абидинова сугьбетзава:

- 1979-йисуз республикадин мулкунилай газдин магистралный "Моздок-Къазимегамед" турба тухунин кваллах башламишна. И вахтунда чаз якъин хьайивал, Дагъустандин хуси газ республика патал бес къадарда авачир. Магистралдин турбадихъ галкIур хьун чун патал авай са мумкинвал тир. Уьлкведин кьили къабулнавай къарардал рази тахьана, Насрутдин Ильмутдиновича районрин кьилерихъ галаз са чалал гьунин кваллах башламишна. И кардин макъсад чаз магистралдихъ галкIидай ихтияр гун ва проектда дегешвилер тун тир. Гьатта Дагъустандин руководстводани кваз тереф хуьдай кас хьаначIлани, Насрутдин Ильмутдиновича вичин фикир кьилиз акъудна. Нетижата республика патал 9 чкадилай газ къачудай турбаяр галкIурна.

Цийи дережадиз Дагъустандин газдин хел 1992-йисуз хжаж хьана лагъайтIа, жеда. А чIавуз ЛГУМГ-дикай газ хкудунин, санай масанриз рекъе тунин ва таъминарунин государстводин "Дагестангазпром" кархана хьана. Ам государстводин газдин "Газпром" концерндин къурулушдик кутуна ва кьилдин карханадиз элкьвена. ИкI, Дагъустандин газдин тешкилат ихтияррин цийи дережадиз акъатна.

Дагъустандин ЛГУМГ-ди 1980-йисара республикадин газотранспортдин къурулуш арадал гьунин рекъе кьиле тухвай кваллахдикай рахадайла, къейд авун лазим я хьи, анжах Насрутдин Насрутдинован акьалтI тийир энергиядин, къастунал клевивилин, ада гележегдикай фикирунин ва и рекъе акъваз тавуна камар къачунин нетижата гьич фикирдизни гьиз тежедай кьван четин манивилерилай элячIиз хьана ва вилик эцигнавай макъсаддив агакьариз алакьна.

Тамам тушир 10 йисан вахтунда, республикадин мулкунилай транзитдалди тухванвай магистралдин "Моздок-Къазимегамед" турбадин мумкинвилерикай менфят къачуналди, Дагъустанда газдалди таъминарунин цийи къурулуш арадал гьиз алакьна. ИкI, 1984-1992-йисара адалай газ пайдай автоматламишнавай 22 станциядинни 350 километрдилай гзаф газопроводин - отводрин проектар гьазуриз, абур эцигиз ва ишлемишиз вахкуз алакьна. Им а йисара Кеферпата Кавказдин амай вири республикайра и йисара эцигай газопроводин-отводрин санлай къачур къадардилай хейлин гзаф тир.

Тарихда сифте сеферда яз Хасавюрт ва Къизляр шегьерра, Ногъай, Тарумовский, Къизляр, Бабаюрт, Хасавюрт, Новолак, Казбек, Къайтагъ, Хив, Мегьарамдхуьруьн, СтIал Сулейманан районра агьалийрин квалериз тлебии газ гьунин техничкий мумкинвал таъминарна. Идахъ галаз сад хьиз Буйнакский, Дербент районра газдалди таъминарунин цийи чешмеярни арадал гьана.

Са тIимил вахт алатайла, кархана "Каспийгазпром" ООО-диз элкьвена. И вахтунда Н.Насрутдинован гьилик 5 агъзур касди кваллахзавай. Идахъ галаз сад хьиз, Н.Насрутдинован рикIе цийи мурад арадал атана - Каспийдин къерехра авай нафтадинни газдин запасар хкудиз, нафт ва газ гьилиз, Дагъустандин нафтадинни газдин промышленность виликди тухуз ва, санлай къачурла, дагъустанвийрин дуланажагъ хжажиз башламишун. Амма и мурад кьилиз акъуддай мумкинвал хьанач. 2002-йисуз ам къуллугъдилай хушуналди элячIна, лайихлу пенсияда ава.

21-декабрдиз Насрутдин Насрутдиновича 89 лагъай сеферда вичин хайи югъ къейдна. Республикадин гьар са агъали патал еке савкъат авур, вичин рикин чимивал хайи халкъдиз гайи Насрутдин Ильмутдиновича чна къе рикин сидкъидай сагърай лугъузва, ам гьамиша клубан хьун алхишзава.

Экуь мураддихъ

срутдин Насрутдинован алахъунралди, клевиз акъвазуналди Дагъустанда "Газпромдин" члехи филиал пайда хьана, гзаф къадар хуьрер газдик кутуна. Четин, муракабди тир рехъ хьяна ва ам халкъ патал ишигъламишна...

Баркаллу мурад

Четин, мекьи, тух жедалди тIуьн жагьин тийизвай дяведин ва гьугъуьнин йисар, хиве авай гьар ийкъан четин везифаяр, гьа са вахтунда чирвилерихъ къанихвал - вичин аял тир вахт Насрутдин Ильмутдиновича ихьтин келимайралди рикIел хкизва.

Какашур хуьрряй тир Насрутдинан буба Ильмутдин 1939-йисуз армиядиз фена. Гьа и йисуз адан дидени кечмиш хьана. Ругуд йис хьанвай гада ва адан 4 йис хьанвай стха яшлу бадедин хиве гьатна. Яшдай аял тиртлани, хизанда члехи стха тир Насрутдин гьар юкъуз мектебдай хтайдалай къулухъ пичина кудай кларасар ва кализ гудай векъ гьун патал тамуз финиз мажбур жезвай. Амма, аялди гьизвай цIамар анжах са юкъуз кун патал бес жезвай. Гьа икI - гьар юкъуз.

Са сеферда адав къунши Доргели хуьруьн сергьятда гзаф кларасар ава лагъай хабар агакьна. Ам вичелай са къадар члехи гадаярни галаз аниз рекъе гьатна, цIамар квалтна. Амма аялдихъ абур ялдай такьат авачир. Галай гадаярни хьфенвай. Еке зегьметдалди, гьелек хьана, вичи лугъузвайвал, Алагдадин кумекдалди гадади типIих кваллиз жкана. Амма абурни фад кана куьтягъ хьана. Гьа и чIавуз, ада рикIел хкизвайвал, гададин кьиле сифте сеферда суал арадал атана: "Яраб кIвал чими ийидай маса, азабринди тушир къайда авач жал?"

И суалдиз жавабдихъ къекъуьн адан кьилий акъатзавачир. 1948-йисуз буба залан хирер алаз дяведиди хтайдалай къулухъ Насрутдинни адан дуст Сулейман Избербаш шегьердин школа-интернатдиз къабулнай. Са сеферда гадаяр шегьерда авай Сулейманан мукьва-кьили Бектемиран патав нафтадин мядендал мугьман хьана. Анив мукьва хьанмазди, гададин фикир чиликай хкатзавай цIун кузвай лепейри желбна. Ам и шиклиди акьван гьейранарнавай хьи, са къадар вахтунда гада гаф акъат тийиз ва вил алуд тежез акъвазна. И легъзада адан чанди гуя мад сеферда мекьи хуьтIерин азабар гьисс хьуьвнай. Са арадилай гададай гьарай акъатна: "Бектемир халу, вучиз и газди, инсанрин квалер чими тавуна, гьава чимзава? Им гьахъсузвал я хьи!" Устарди хьел кваз жаваб гана: "А лянет хьайидакай чара атланва, нафт хкудиз тазвач, гьаниз килигна адаз цIай язава".

Гьа чIавуз, цав чими ийизвай цIуз килигиз акъвазнавай вахтунда, жегьилдин рикIе бар-

Насрутдин Насрутдинова Дагъустан газдалди таъминарунин план гьатта 35 йисан вилик кьилиз акъудна.

тягьна. ЭкечIдай вахт мукьва хьайила, ам мад Грозныйдиз рекъе гьатна. Гзаф ксари адаз а чIавуз авай чкада амуькун меслятзавай, амма Насрутдин къастуни ялзавай. Гьа икI, адакай нафтадин институтдин студент хьана. "Ана кIелзавай йисара за жуван фикир юлдашрихъ, муаллимрихъ - виридахъ галаз веревирдзавай. Газ кьиметлу шей я, ам кун пул куниз барабар я лугъузвай. Газдикай нефтехимиядин шейэр гьазурна кланда, лугъудай муаллимири. МасакIа, яни чимивал патал ам ишлемишун гьич фикирдизни къеззавачир абурун", - рикIел хкизва Насрутдин Ильмутдиновича.

Институт акьалтIарайдалай къулухъ жегьил пешекар Манасдин МТС-диз рекъе туна. Ина ада поселок тлебии газдалди таъминарунин фикир кьилиз акъудиз, авайвал лагъайтIа, и кар патал бине гьазуриз башламишна. Н.Насрутдинова датIана нафтадин устIаривай (нефтяник), эцигунрин, производстводин объединенийрин руководителривай и карда кумек тIалабзавай. Амма нетижаяр шадардайбур тушир. ЯтIани, ам рекъелай элячIзавачир.

Субутариз алакьна

- 1967-йисуз зун Ленинский райисполкомдин председател хьана, яни зи гьиле власть гьатна. Ада лагъайтIа, аз рикIе авай кваллах кьилиз акъудиз кумек гана. Зун ви-

Къарабудахкент (вилекан Ленинан) райондин хуьрериз уьлкведа сифтебурукай яз 1972-1975-йисара газ гьидай мумкинвал гана.

Ибур вири халкъди санал кьиле тухузвай эцигунар тир лагъайтIа, жеда. Моздокдай тир пешекарриз кумекиз "Даггаз" объединенидин къуллугъчияр ва адетдин колхозчыяр экъечIнавай. Сварщикар гьуьлуьн къере эцигнавай алачухра яшамаш жезвай ва мекьвилер алуькдалди агакьун патал абур югъ-йиф кваллахзавай. Ихтилат кватай чкадал лугъун, гьа и чкадал гьугъуьнлай Насрутдин Ильмутдиновича "Леззет" санаторий арадал гьана. Рабочий пешекарриз ужуж кьиметрай ял ядай, сагълаамвал гуьнгьуна хутадай шартIар тешкилуни фикирни адан кьилиз гьа чIавуз, мекъ чулгузвай сварщикар акурла, атанай.

Газдин къурулуш туйкъуьрунин кваллахар йигинвилелди кьиле тухузвай ва къве АГРС авай газдин турба-отвод ишлемишиз вахкуналди акьалтIарнай. Гьа и отводдикай республикадин Къарабудахкент райондин са шумуд хуьруьн агьалийрин квалер патал газдин сад лагъайди тир чешме хьана. Гьакьикъатда лагъайтIа, газ а чIавуз неинки республикада, гьатта вири СССР-дин мулкунал агьалийрин игтияяр патал ишлемишиз башламишайди сифте сеферда тир. Гьугъуьнлай и тежрибадикай амай регионрани менфят къачуна. Гьа икI, Дагъустан газдалди

Бегьерлувал хкаж хьанва

Жасмина САИДОВА

Ийикъара “Ачух власть” проектдин сергыятра аваз “Дагъустан” РИА-дин майдандал РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министр Мухтарбий Аджеева республикадин массовый информациядин такъатрин векилриз алай йисуз агропромышленный комплексдихъ хьанвай агалкунрикая суьгьбетна, йисан нетижаяр къуна.

Сифтени-сифте министрди республикадин малдарриз, набататчийриз, хуьрерин агъалийриз къазанмишнавай агалкунрай сагърай лагъана. Ада кьейд авурвал, 2022-йис республикадин АПК патал берекатлуди, хуьруьн майишатдин производстводин саки вири хилера нетижаяр шазанбурулай винизбур хьана.

ИкI, прунзчийри иллаки шадвал кутазва - цIи абуру никIерай 138 агъзур тонн бегьер кватна. ГьакIни алай йисуз прунз цазвай майданар, 2021-йисав геькигайла, 5 агъзур гектардилай гзаф хьанва.

Государстводи и хилез такъатар серф авунин тереф хуьзва, алуькзавай йисуз мелиорациядин хейлин къадар проектар уьмуьрдиз кечирмишун фикирда къуна. Абурун сергыятра аваз 1,8 агъзур гектарда прунз гьасилунин инженервилин цийи системаяр туклуьрдайвал я.

“Къенин юкъуз республикадихъ регионда гьасилзавай прунздин 70-80 процентдив агакъна гьалдай мумкинвал гузвай алай аямдин чIехи 4 завод ава. Прунз гьалунин рекъизни алава такъатар серф ийиз кландай-бурни чахъ ава”, - кьейдна министрди.

Виле акъадай нетижаяр малдарвилин хилени хьанва. 2021-2022-йисан кьуьд хуьтуьлди хьана. Ида лагъайтIа, 98 процент клелер хуьдай мумкинвал гана. Эхиримжи йисара алай аямдин истемешунриз жаваб гудайвал эцигнавай гьайванар тукIадай ва гьалдай гзаф къадар цехар пайда хьанва.

Дагъустандин якIун суьрсетдин еридикай рахайтIа, министрди гьисабзавайвал, ам тариф авуниз лайихлу я. И жигьетдай хьсан чешне яз республикада гьазурзавай лапагрин якIукай лугуз жеда - чи бренддиз элкьевенвай ам неинки улкьевини маса регионра, гьатта къецепатан улкьейрани машгур хьанва. Йисан вахтунда Дагъустанди тахминан 38-40 агъзур тонн гьерен як гьасилзава. Адакай тахминан 18 агъзур тонн республикада ишлемишзава, амайди къецепатаз тухузва.

Шадвал кутадай нетижаяр багъманчивилин хилени ава - алай йисуз емишрин бегьер тахминан 220 агъзур тонндив агакънава, ачух чилел гьасилзавай майвайрин бегьерди лагъайтIа, гьар йисуз тахминан 1,5 миллион тонн тешилзава.

Гьелбетда, икъван гзаф къадарда аваз гьасилзавай емишар ва майваар хуьдай ва гьалдай чкайрин месэла къенин юкъуз иллаки хцибурукай сад я. И месэладал республикадин Къилини кьетендиз са шумуд сеферда фикир желбна. Министрди гьавурда турвал, къенин юкъуз республикадихъ 26 агъзур тонн хуьдай адетдин гьамбарханаар ава. Пуд миллион кас агъалияр яшамеш жезвай республика патал им, гьавурда гьатза-

вайвал, лап тIимил къадар я. Гьаниз килигна, 2030-йисал къван 70 агъзур тонн хуьз жедай чкаяр туклуьрун фикирда ава, гьа жергедай яз, багъманчивилин бязи еке майишатрихъ чIехи гьамбарханаар эцигуниз такъатар серф ийидай ният ава. Международный транспортдин “Кеферпад-Кьиблепад” рехъ кардик кутуни ачухзавай мумкинвилер фикирда кьурла, Дагъустандин АПК-да логистикадин месэла гьалун иллаки важиблу кар яз акъазва.

Хуьруьн майишатдин хилен техника алай аямдив къадайди хьуникай рахадлайла, министрди лагъайвал, къенин йикъалди республикади 272-дав агакъна хуьруьн майишатдин техника маса къачунва, 2021-йисан къадардив геькигайла, им 105 процентдиз барабар делил я.

“2022-йисуз техника маса къачуни машинринни тракторрин парк алай аямдин истемешунриз къадайвал цийи хьийидай мумкинвал гана. Маса къачунвай техникадин санлай къачур кьимет 600,3 миллион манатдиз барабар я. Гьа жергедай яз, маса къачунин-гунин икьраралди 246,1 миллион манатдин, лизингдай 354,2 миллион манатдин техника маса къачунва”, - лагъана М.Аджеева.

Ада кьейд авурвал, республикадин агропромышленный хел вилкиди тухуниз виле акъадайвал куьмек РД-дин государстводин “Хуьруьн майишат еримлу авун ва хуьруьн майишатдин суьрсетдин, хаммалдин ва недай суьрсетдин базарар гуьнгуьна тун” программа уьмуьрдиз кечирмишуни гузва.

“Хизандин фермаяр вилкиди тухуниз грантар гун патал кьиле тухванвай конкурсорин нетижайралди, 2022-йисуз государстводин патай куьмек хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилзавай 12 карханадиз ганва. Абуру йисан эхирдалди кьвалахдин цийи 12 чка арадал гьида. 2024-йисан эхирдалди ихьтин чкайрин къадар 36-дав барабар жеда”, - лагъана ада.

Къецепатан улкьейриз суьрсет маса гунин месэладай ихтилат давамаруналди, М.Аджеева хабар гайивал, Дагъустанда гьасилзавай дугьбьдиз кьетIен фикир гьакIни Юкъван Азиядин республикайрин муьштерийри гузва. Иранда Дагъустандай тир якIуьхъ еке игьтияж ава. И жигьетдай кьвалахдин рекъий алакъаяр Иракдихъ галазни туклуьрзава. Арабрин Садхьанвай Эмиратриз минеральный ятар, вирт ва клепI рекъе твазва.

Чи республикадин карчийрин алакьунри хуьруьн майишатдин суьрсет къецепатан базарриз акъуддай рекьер жагьуриз куьмек гузва.

Хуьруьн майишатдин министрди мад са месэладай - Дагъустанда памбаг гьасилиз башламишунин планрикай лагъана. ИкI, малум хьайивал, РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдулмуслим Абдулмуслимован тапшурьгдалди алай вахтунда къедей йисуз республикадин гьар жуьре районра 30-50 гектардин майданра кьилди-кьилди (санлай къачурла - 500 гектарда) памбагар цада. И кьвалахдал Волгограддин областдай тир, гьакIни Дагъустандин хуьруьн майишатдин алимар желбда. Абурун вилкиди набатат (гьар жуьре сортар) республикадин ва я маса районра гьикI экъечIатIа ахтармишунин месэла эцигнава. Дагъустандиз хас тушир, цийи жуьредин набатат цунин лажимвал квекай ибарат я лагъай суалдиз министрди жаваб гайивал, къилин макъсад республикадин цик квачир чилер ишлемишиз башламишун я. Малум тирвал, памбаг гьасилун патал дигьидай цин еке игьтияж авач.

Пресс-конференциядал журналистри “Минскдин тракторрин завод” ОАО-дихъ галаз санал кьвалахуникайни хабар къуна. Карханадиз Дагъустандин мулкунал техника ремонт авунал машгурл жедай дилервилин центр ачухдай фикир ава. И месэладин хцивал адакай ибарат я хьй, Дагъустандин АПК-дин паркунин чIехи пай МТЗ маркадин техникай ибарат я.

Куьмек тамамдаказ ишлемишнава

Алай йисуз Дагъустанда карчивилиз куьмек гун патал чара авунвай финансрин такъатар тамамдаказ ишлемишнава. Ихьтин малумат 16-декабрдиз республикадин журналистрихъ галаз гуьруьш хьайи вахтунда РД-дин карчивилин ва инвестициярин рекъий Агентстводин руководителдин советник Шагьимардан Салигьова гана. Мяркат идаради цIи кьиле тухвай ва алуькзавай 2023-йисуз вилкиди эцигнавай месэлайриз талукьди тир.

РикIел хкин, 2022-йисуз Дагъустанда карчивилин кьвалах таъминарун патал бюджетда 360 миллион манат фикирда къунвай. Салигьован гафаралди, и такъатар тамамдаказ ишлемишнава. 2023-йис патал, ада хабар гайивал, бюд-

жетдай 470 миллион манат чара ийидайвал я.

Государстводин куьмекдикай менфят къачуз хьанвай гьевчи ва юкъван карчивилин субъектрикай рахадлайла, Ш.Салигьова, чешне яз, микрозаймар къачур ва абурун куьмекдалди алава тадаракар маса къачуз хьайи са жерге карханайрин тIварар къуна.

Эхиримжи йисара асул фикир гузвайбурук “Дагъустан Республикадин мулкунал гуьнгуьна хуьз жедай энергетикадин хилен инвестициярин проектар уьмуьрдиз кечирмишунин гьакъиндай” месэла акатзава. Гуьнгуьна хуьз, арадал хкиз жедай чешмейрин бинедаллаз энергетикадин кьурулуш вилкиди тухун, гьакI 2030-йисалди Кеферпатан Кавказдин федеральный округ

яшайишдинни экономикадин рекъий вилкиди тухунин Стратегиядин хилерикай сад я.

“И месэла гьалун патал чахъ республикада гуьнгуьна хуьз жедай энергиядин тIебии ресурсар гзаф ава. Кьилди къачуртIа - гарарин, ракъинин, цин мумкинвилер. Ида лагъайтIа, гуьнгуьна хуьз жедай жуьредин энергетикадин хилез инвестицияр желбдай мумкинвални гуда”, - гьисабзава ада.

Салигьован гафаралди, республикадин инвестициярин проектрин сиягьдик гуьнгуьна хуьз жедай энергетикадин 7 проект кутунва. Абурун санлай къачур кьимет 16 миллиард манатдиз барабар я. И проектар уьмуьрдиз кечирмишунин нетижаяр кьвалахдин цийи 973 чка арадал гьиз жеда.

Кьвалахар давам жезва

Меьгарамдхуьруьн районда, Россиядин Президент В.Путинан тапшурьгдин сергыятра аваз, тIебии газ агакъарнавай мулкара газдин линейрихъ галкIур тавуна амай кьвалер пулсуздаказ газдик кутунин кьвалахар активнидаказ кьиле тухузва. И кьвалах Дагъустан Республикадин гьукуматди “Газпром” компаниядихъ ва муниципальный образованийрин администрациярихъ галаз санал кьиле тухузва.

Къенин йикъалди Меьгарамдхуьруьн райондин агъалийрин патай пулсуздаказ газдик кутунин программадик экечIуниз талукь 160 арза атанва. Абурукай 110 арзадиз разивал ганва ва кьвалахдин план-графикдик кутунва.

Агъалийрин кьвалер пулсуздаказ газдик кутунин программади иштиракун патал арзаяр райондин газдин кьурулушдиз кьуллугъзавай идарада ва райондин администрацияда къабулзава. Арза вугудайла, абонентди вичин кьвал газдин линейрихъ галкIурун па-

тал талукь вири документар агакъарун лажим я.

РикIел хкин, лажим тир документрик акатзава: паспортдин делилар, капиталный эцигунрин объектдин ва ам алай чилин иеси тирди тестиькарзавай документ, СНИЛС, ИНН, са сятда харжзавай газдин къадар (эгер ам 7 кубометрдилай гзаф хьун мумкин ятIа), алакъа хуьдай телефондин нумра.

Алай вахтунда Меьгарамдхуьруьн районда тамамдаказ ва пулсуздаказ газ-

дик кутунин программадин сергыятра аваз Меьгарамдхуьруьн, Къуюстандидай, Ярагь-Къазмайрилай, Филяй, Уружбадилай, Самурдай ва Цийихуьрйай 12 кьвал газдин линейрихъ галкIурунава. Мад вад хуьруьн мулкарал алай 20 объектдал газдин турба-

яр тухунин кьвалахар кьиле тухузва.

Къейд ийин, Президентдин тапшурьгдалди уьмуьрдиз кечирмишзавай программадин сергыятра аваз Меьгарамдхуьруьн райондин газдин линейрик сад лагъай кьвал алай йисан августдиз кутунай.

ислен, 26-декабрь

РГВК

07:00 Время новостей Дагестана. Итоги
08:00 «Королева спорта»
08:10 Х/ф «Зайчик» 12+

17:45 Т/с «Отражение» 10 с. 16+
18:45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19:30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Рубас» (на табасаранском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан

НТВ

04.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «6 кадров». (16+).
06.35 «По делам несовершеннолетних». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+).
08.05 Х/ф «Плохая дочь».
10.00 Д/ф «Станислав Говорухин. Он много знал о любви». (12+).

ЗВЕЗДА

04.45 Т/с «Смерть шпиона. Ударная волна».
06.30 Д/ф «26 декабря - День войсковой ПВО».
07.00 «Сегодня утром».

саласа, 27-декабрь

РГВК

07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на табасаранском языке «Мил»
08:00 «Королева спорта» 0+

15:35 «Подробности» 12+
16:10 «Удивительные горы»
16:30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Лалаан» (на рутульском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан

НТВ

04.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
09.05 «Давай разведемся!» (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+).
08.05 Х/ф «Плохая дочь».
10.00 Д/с (12+).

ЗВЕЗДА

04.40 Т/с «Каменская». (16+).
06.30 Д/ф «27 декабря - День спасателя России». (16+).

арбе, 28-декабрь

РГВК

07:00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
08:00 «Королева спорта» 0+

17:25 «Дагестан туристический» 0+
17:45 Т/с «Отражение» 12 с.
18:45 Передача на даргинском языке 12+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Гюлистан» (на азербайджанском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан

НТВ

04.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
09.05 «Давай разведемся!» (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+).
08.10 Х/ф «Тень дракона».
10.05 Тайна песни. (12+).

ЗВЕЗДА

05.10 Т/с «Каменская». (16+).
07.00 «Сегодня утром».
09.00 Новости дня. (16+).

кемис, 29-декабрь

РГВК

07:00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07:20,14.55 Передача на даргинском языке 12+
08:00 «Королева спорта» 0+

18:45 Передача на аварском языке 12+
19:30 Время новостей Дагестана
19:55 «За скобками» 12+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Магудере» (на агулском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан

НТВ

05.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
08.10 Х/ф «Тень дракона».
10.00 Д/с (12+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+).
08.10 Х/ф «Тень дракона».
10.00 Д/с (12+).

ЗВЕЗДА

05.05 Т/с «Каменская». (16+).
07.00 «Сегодня утром».
09.00 Новости дня. (16+).

жуьмя, 30-декабрь

РГВК
07:00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07:20,14.55 Передача на аварском языке 12+

ПЕРВЫЙ
05.00 "Доброе утро". (12+).
09.00 Новости.
09.20 "АнтиФейк". (16+).

РОССИЯ 1
09:00 Канал национального вещания «Турчидаг» (на лакском языке)
21:15 Местное время. Вести-Дагестан

НТВ
04.55 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
06.30 "Утро. Самое лучшее". (16+).

ДОМАШНИЙ
06.30 "По делам несовершеннолетних". (16+).
09.00 "Даволай разведемся!". (16+).

ТВ-ЦЕНТР
06.00 "Настроение". (12+).
08.00 Х/ф "Отдам котят в хорошие руки". (12+).

ЗВЕЗДА
04.10 Т/с "Каменская". (16+).
07.50 Х/ф "Жизнь и удивительные приключения Робинзона Крузо".

киш, 31-декабрь

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на кумыкском языке «Халк ва заман» 12+

ПЕРВЫЙ
05.00,06.10 Х/ф "Полосатый рейс". (12+).
06.00,10.00,12.00 Новости

РОССИЯ 1
04.45 Комедия "Дюряк из Хацапетовки". (12+).
06.35 Х/ф "Управдомша".

НТВ
05.30 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
06.15 Т/с "Пес". (16+).

ДОМАШНИЙ
06.30 "6 кадров". (16+).
08.55 "Пять ужинов". (16+).

ТВ-ЦЕНТР
06.05 Х/ф "Снежный человек"
07.45 Х/ф "Невзучие".

ЗВЕЗДА
04.55 Х/ф "В добрый час!" (12+).
06.30 Х/ф "Новогодние приключения Маши и Вити". (6+).

гьяд, 1-январь

РГВК
07:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

ПЕРВЫЙ
06.00 "Новогодний календарь".
06.55 Х/ф "Операция "Ы" и другие приключения Шурика"

РОССИЯ 1
05.10 Комедия "Карнавальная ночь".
06.25 Х/ф "Москва слезам не верит".

НТВ
04.55 "Следствие вели". (16+).
05.55 Х/ф "Дед Мороз. Битва магов". (6+).

ДОМАШНИЙ
06.30 "6 кадров". (16+).
06.55 Д/с "Любимый Новый год". (16+).

ТВ-ЦЕНТР
06.25 "Дед Мороз и зайцы". Концерт. (16+).
09.30 Новогодняя "Москва резиновая". (16+).

ЗВЕЗДА
04.55 Д/ф "Новый Год на войне". (16+).
05.30 "Не факт!" (12+).

КУЛЬТУРА

ИСЛЕН
06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.
06.35 "Пешком..." Архангельское.

АРБЕ
06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.
06.35 "Пешком..." Москва готическая.

ХЕМИС
06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.
06.35 "Пешком..." Москва Быковских.

ЖУЬМЯ
06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.
06.35 "Пешком..." Театр Образцова

КИШ
06.30 М/ф "Новогоднее приключение".
07.30 Х/ф "Проздник новогодней елки".

ГЬЯД
06.30 М/ф "Двенадцать месяцев".
07.30 Х/ф "Почтальон".

РАДИО
ИСЛЕН
11.10. Вести «Дагестан»
11.30. Радиоспектакль
САЛАСА
11.10. Вести «Дагестан»
11.30. «Актуально».

Программа гъзаурайди -
Насима ВЕЛИБЕГОВА

Дин Аллагъдин

сифетриз (къетIен лишанриз) ва Адан гуьрчег ТIварариз талукъ чешнелу къайдаяр

Ямин МЕГЪАМЕДОВ,
диндин алим

(Эвел - 49-50-нумрайра)

Ругуд лагъай къайда

Аллагъ-Тааладин тIварар тайин къадардалди сергъятламиш туш

Пайгъамбардин (Аллагъдин салават ва салам хъуй вичиз) гъадисда лагъанва (мана): "За тIлабзава Вавай Вахъ авай Ви вири тIвараралди, Вуна Ваз тIварар яз ганвай ва я Вуна Ви Ктабда авудна ракъурнавай, ва я Вуна Ви халкънавай затIарикай садаз (бендедиз) чирнавай, ва я Вуна "гъайбдин чирвилера" Жувае тунвай (садазни раиж тавуна...)" (Агъмад, Ибн Гъиббан, аль-Гъаким, сагъигъ).

Вуч Аллагъ-Таалади, бендейриз хабар тагана, Жував "гъайбдин чирвилера" тун хъянаватIа, абур тайинардай (сержъятламишиз) ва я чирдай мумкинвал садахъни авач.

Пайгъамбардин (Аллагъдин салават ва салам хъуй вичиз) маса гъадисда лагъанва: "Гъакъикъатда, Аллагъдихъ къудкъанни цекъуд тIвар ава - виш - сад къачиз. Ни абур гъисабайтIа (яни гафар хуралай чирна, манайрин гъавурда гъатна, абур авай метлебралди Аллагъдиз ибадатитIа), ам Женнетдиз фида" (Агъмад).

И гъадисда Аллагъдин тIварар тайин тир къадардалди сергъятламишнавайди (къудкъанни цекъуддалай гзаф авачирди) къалурзавач. Эгер гъадисдин макъсад тIварарин къадардин гъакъиндай тайин тир сергъят къалурун тиртIа, ана ихътин келимаяр жедай: "Гъакъикъатда Аллагъдин тIварарин къадар къудкъанни цекъуд я, ни абур гъисабайтIа, ам Женнетдиз фида...".

И гъадисдин мана гъакъикъатда масад я: дугъриданни, Аллагъдин тIварарин къадар Адахъ галаз алакъалу крарикай я ва ни абур гъисабайтIа, ам Женнетдиз фида. И гъадисда гъалтзавай "ни абур гъисабайтIа, ам Женнетдиз фида" жумлади адалай вилик квай жумла тамамар хъийизва (яни ам мана-метлебдин жигъетдай алава хъиз я). Ам къилдин жумла туш. Келзавайбур хъсандиз гъавурда акун патал са мисал гъин: "Захъ виш диргъем ава - за садакъадиз гъазурнавай". И гафари виш диргъем авай касдихъ, садакъадиз гъазур тавуна, маса крариз тунвай мадни диргъемар аваз хъун инкарзавач.

Мягъкемдаказ 99 тIвар сергъятламишнавай, къейднавай Пайгъамбардин (Аллагъдин салават ва салам хъуй вичиз) сагъигъ гъадис авач. Къейд ийин хъи, виче тайиндиз 99 тIвар къалурнавай Пайгъамбардин (Аллагъдин салават ва салам хъуй вичиз) патай агакъарнавай гъадис зайфди я.

Чехи алимри лугъузва: "Абур (яни тIварар) тайин гафаралди (99) къалурун Пайгъамбардин (Аллагъдин салават ва салам хъуй вичиз) гафарикай туш, им гъадисрин алимрин иттифакъдин нетижа я".

ТIварарин къадар Пайгъамбардин (Аллагъдин салават ва салам хъуй вичиз) гъадисра якъиндиз, сагъигъдиз тайинар, тестикъар тавунвайвилей чи уьмметдин "саяфрин" (яни сифте пуд асирдин) несилрин арада и кардин гъакъиндай са шумуд фикир арадал атанва. Чехи алимри лагъайтIа, Къуръандай ва гъадисрай къачунвай 99 тIвар къватIнава:

Аллагъ-Тааладин Ктабдай къачунвай тIварар

1. "Аллагъ" - Аллагъ. Ам я - Илагъи, Вичиз вири "халкънавай затIари" ибадатзавай, гъахъ илагъивал са Вичиз та-

лукъ тир - Адахъ авай илагъивилин сифетриз килигна, чебни лап тамамвилин сифетар тир.

2. "Аль-Агъаду" - Тек Сад Тирди. Ам я тек са Вичихъ вири камилвал (тамамвал) авайди, гъайбатлувал, чехивал, гуьзелвал, гъямд, гъикмет (камаллувал), регъимлувал ва маса тамам сифетарни галаз. Ва авач Адаз абур ухшарди ва барабарди гъич са патяхъайни. Ам я - Тек Сад Тирди Вичин "къетIен жуьре чан алаз хъунин гъалда" (къетIен уьмуьрдин гъалда), къаюмвиле, чирвилера, къудратлувиле, азимвиле, гуьрчегвиле, зурба камаллувиле, регъимлувиле ва маса сифетрари. Адан сифетар лап тамамбур я.

3. "Аль-Агъля" - Виридалайни Вине Тирди. Виридалайни виниз тир вири манаяр Аллагъдиз талукъ я. Адаз Затдин лап къакъанвал, артуханвал субут хъанва. Дугъриданни, Ам вири "халкънавай затIарилай" лап yine ава, Аршдилай yine я. Адаз талукъ я лап зурба дережа, къадир, лайихвал. И ерияр Адан сифетрин артуханвал ва азимвал (зурбавал) я. Халкънавай затIарин сифетар Адаз ухшар туш. Адаз хас я муьтуьгъарунин (гужлувилин) артуханвал. Адаз талукъ я виридан винел гъалибвал (винел пад) къачун. Ам садавайни зайифариз жедач.

4. "Аль-Акраму" - Лап Жумартлуди. Ам я лап мердди. "Мердвал" гафуни вири хъсанвилер, тарифар санал къватIнава. Ада тамам багъишун, хъсанвалун, гзафдиз ва булдиз гун къалурзавач. Тек са Ам я тамам жумартлуди.

5. "Аль-Илагъу" - Илагъи. Ам я Вичиз тамам сифетар, гуьрчег лишанар авайди. Дугъриданни, и тIварцIе вири гуьрчег ТIварар ава. Гъавилей дуьз ва сагъигъ фикир я - "Аллагъ" гафунин асул "аль-Илагъи" гаф тирди къейд авун. Дугъриданни, "Аллагъ" тIвар ам вири гуьрчег тIварар ва тамам сифетар къватIнавай тIвар я.

6. "Аль-Аввалу" - Эвелимжиди. Вичелай вилик затIни тахъайди, вири затIар жедалди Авайди, Вичиз эвел къил авачирди.

7. "Аль-Ахиру" - Эхиримжиди. Вири халкънавай затIар телеф хъайила, Амукъдайди, Вичелай къулухъ са шейни Авачирди, Вичелай гъейри, затIни амукъ тийидайди, эхирдай вири крар Вичел хкведайди, виридан эхир Адан патав тирди.

8. "Аз-Загъиру" - Загъир Тирди. Вичелай yine са шейни авачирди, Ачух (Ашкара) Тирди, вири затIарилай виниз тир дережа авайди, виридалайни Вине тирди. Вич гъакъикъатда авайди шагъидвалзавай деллар къалурзавайди.

9. "Аль-Батину" - Батин Тирди. Вичелай мукъвал са шейни авачирди, вири сирерикай, чинебан, чуьнуьх хъанвай крарикай, вири куьлуь шейэрикайни хабар авайди, лап мукъвал тирди, и дуьньяда таквадайди.

10. "Аль-Барису" - Яратмишдайди (Арадал Гъудайди). Каинатда авай къван вири шейэр Халкънавайди, абуроз дуьз тегъер (кIалуб, къурулуш) ганвайди. Ада абур арадал гъана ва дуьз гъал гана Вичин камаллувилелди ва абуроз суьретар гана Вичин гъикметдалди. Давам жезва Адан а зурба гъал!

11. "Аль-Барру" - Гзаф Хъсанвалдайди (Хийир Гудайди). Ада Вичин лап жумартлувилей вири каинатриз няметар, багъишар, хийирар, хъсанвилер, хушбахтвилер гузва. И бул няметар умумибур ава, яни виридаз талукъбур. Хасбурни (къетIенбур) ава - Аллагъдихъай кичебуруз гузвайбур: иман, диндар амал, Дуьз рекъел хъун, шариятдин чирвилер, эбеди бахтлувал, гъакъикъи агалкъун.

(КъатIама)

Диндин месэлайриз талукъ суалар пайда хъайитIа, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз кхъихъ.

Спорт

Цийи майдан

ФУТБОЛ

Чн мухбир

17-декабрдиз Мегъарамдхуьруьн М.Гъажиеван тIварунихъ галай 1-нумрадин мектебда мини-футбол къугъвадай цийи майдан ачухуниз талукъарнавай мярекат къиле фена. Ана иштиракайбурун арада РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Мусафенди Велимурадов, Мегъарамдхуьруьн райондин къил Фарид Агъмедовни авай.

"Спортдин цийи майданди жегъилриз сагъламвал мягъкемардай, чпин азад вахт

менфятлудаказ акъуддай мумкинвал гуда. Идалайни гъейри, ихътин майданар кардик акатуни футбол вилик финизни таъсирзава. Чи район патал и кар иллаки важиблу я, гъикI лагъайтIа, муниципалитетдин хуьрера футболдал машгъл жезвайбурун къадар гзаф я. Мегъарамдхуьруьн райондин футболдин "Леки" командадикайни са шумуд йисуз республикадин чемпионатдин гъалибчи хъана. И делилри чахъ авай мумкинвилер къалурзава. Гъавилей районда футбол вилик тухуниз къетIен фикир гун давамни жеда", - къейдна Фарид Агъмедова цийи майдан ачухуниз талукъарнавай мярекатдал. Гуьгуьнлай ада мектебда келзавай аялриз, хуьруьн агъалийриз и вакъиа мубаракна ва жегъилриз спортдал машгъл хъуниз эвер гана.

Цийи майдан ачухунин къилин ярж - яру циргъ - Фарид Агъмедовани Мегъарамдхуьруьн 1-нумрадин къуьван мектебдин директор Эдуард Рагъимханова атIана.

Мярекат "Мегъарамдхуьр" ансамблдин коллективди тамамарай къулери мадни гурлу авуна.

Жегъилрин арада

АЗАДДИЗ КЪУРШАХАР КЪУН

Докъузпара райондин Цийи Къаракуьре хуьруьн спорткомплексда азаддиз къуршахар къунай аялрини жегъилрин арада кIвенкIевичивдин акъажунар къиле фена. Муниципалитетдин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гузвайвал, турнир Украинада къиле физвай махсус серенжемда иштиракзавайбурузни ана телеф хъайибурун экуь къаматриз бахшнавай.

Акъажунара 2006, 2007-2009, 2010-2012-

йисара дидедиз хъайи 80-далай виниз спортсменри иштиракна.

Турнирдин асул пай гатIундалди вилик Докъузпара райондин администрациядин спортдин, жегъилрин сиясатдин ва туризмдин рекъай отделдин начальник Имрижан Алискерова, жемиятдин векил Ариф Гъафизова мярекатдин мугъманарни иштиракчияр тебрикна ва спортсменрихъ агалкъунар хъун алхишна.

Турнирдин нетижада заланвилер жуьреба-жуьре категориярай кIвенкIевичи чкаяр къурбур грамотайриз, медалриз ва кубокриз лайихлу хъана.

Ветеранрин акъажунар

ВОЛЕЙБОЛ

17-декабрдиз СтIал Сулейманан районда ветеранрин командайрин арада волейболдай республикадин дережада аваз акъажунар къиле фена. Ам муниципалитетдин администрациядин спортдин, туризмдин ва жегъилрин крарин рекъай комитетди 1-нумрадин ДЮСШ-дин куьмекдалди тешкилнавай.

Турнирдин иштиракчийрин вилик СтIал Сулейманан райондин къил Саид Темирханов рахана. Ада муниципалитетда, спортдин маса жуьреяр хъиз, волейболни вилик тухуниз къетIен фикир гузвайди къейдна ва акъажунара виклеьбур гъалиб хъун алхишна. Къурбанали Магъмудован

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин агентство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КБИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГЪИМОВ
(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КБИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ
66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЪ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН ВА ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙШИДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62

КАССА
66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА
НУМРАДИН РЕДАКТОР
Н. ИБРАГЪИМОВ

Газет йиса 52 сеферда акъатзава
Газет алакьадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гуьзчивал авунин рекъай Федеральний къуллугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди тукьлур хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкьвена вахузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахун мумкин я. Газетда чап авун патал теклифнавай материалра гъанвай делирлин дуъзилдин ва керчеквилдин патахъай жавабдарвал авторрин чпин хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - ПП200
Зур йисан - ПП171

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 16.30

Газет "Издательство" "Лотос"
ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала, Пушкинан куьче, 6.

Тираж 6349

Г) - И лишандик квай материалар гъакъидихъ чапзавайбуру я.

12+) - Икъван яшар хъанвайбуру къелрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БНК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Шад гьалара

КцIара Дагъустандин эдебиятдин классик
Къуьчхуьр Саидан 255 йисан юбилей къейдна

Эйваз ГУЪЛАЛИЙРИН,
шаир, муаллим

18-декабрдиз КцIарин ктабханада лезги эдебиятдин межлис къиле фена: Етим Эминан, Байрам Салимован, Расим Гъажидин, Фейруз Беделован, Лезги Няметан, Асеф Мегъманан ирсиниз талукъарнавай мярекатар къиле тухвай "Алам" журналдинни эдебиятдин "Марвар" къватIалдин векилри лезгийрин машгур шаир, Дагъустандин эдебиятдин классик Къуьчхуьр Саидан 255 йис тамам хъуниз талукъарнавай сувар тешкилнавай.

Мярекатда са къадар шаирри, журналистри, муаллимри, мектебра къелзавай аялри, милли ширатдал рикI алай ксарри, манидарри иштиракна. "Алам" журналдин къилин редактор Къурбаналийрин Камрана къиле тухвай мярекат, мукъвара рагъметдиз феий лезги шаиррин - Азиз Алеман, Шихжамал Шихметован, Зерифа Къасумовадин экуь къаматар рикIел хъуниш лишан яз, са декъикада кисна акъвазунилай гатIунна. Къуьчхуьр Саидан уьмуьр-

дикай, эсеррикай, адан девирдикай и цIарарин автор Гуьлаллийрин Эйваз, шаир Вакъиф Муьшкурви, муаллим Зиятхан Мурадханов, Оруж Оружев, этнограф Абир ЭчIехви, жегил шаирар - Энжам Веледов, Элмар Иманкулиев, Жавид Тагъиров ва масабур рахана. Мярекатдал шаир, композитор Мурад Саида гъазурнавай, Къуьчхуьр Саидан Дагъустанда акъатнавай "Руьгъдин вилер амазма захъ" тIвар алай ктабни къелдайбурув агакъарна. ТIвар-ван авай чIагъанчи Расим Бакаров къиле аваз атанвай кцIарви манидарри - Ливана Ибрагъимовади, Бегъруз Гъажигева Къуьчхуьр Саидан гафариз

къенвай манияр таммарна, Лезги Няметан руш Рига Нямета, Манкъулидхуьруьн мектебда къелзавай Амина Абасовади, Армида Оружевади шаирдин шаирар къелна. Шад гьалара къиле феий мярекатда интернетдин куьмекдалди Дагъустандай шаирдин ирс къватIунал машгур тир Мурад Саида, шаир Фазил Асланова, Къуьчхуьррин хуьруьн администрациядин къил Аскер Жабраиловани иштиракна.

Лайихлу къимет

Нариман МАМЕДОВ

Ахцегърин баркаван чили Ватандиз гзаф къадар машгур инсанар ганва. Лезгийрин машгур художник, скульптор, Россиядин художествойрин академиядин член-корреспондент, Россиядин образованидин академиядин (Санкт-Петербург шегьер) Смольный институтдин искусствойрин кафедрин профессор Шариф Шагьмарданович ШАГЪМАРДАНОВ абурукай сад я. Зегъметда къазанмишнавай виниз тир агалкъунрай ам "Дагъустан АССР-дин искусствойрин лайихлу деятель" (1985), "Россиядин Федерациядин лайихлу художник" (2011), "Дагъустан Республикадин халкъдин художник" (2017) лагъай гуьрметдин тIварариз лайихлу хъанва.

ам Россиядин культурадин ва искусствудин абадвал патал беъгерлувилелди зегъмет чIугунай ва РФ-дин художествойрин академиядин вилик къетIен агалкъунрай лайихлу хъана.

Чи машгур ватангълидиз нубатдин агалкъун чна риклин сидкъидай мубаракзава ва адахъ мадни еке агалкъунар хъун алхишзава.

Къейд ийин хьи, Шариф Шагьмардановахъ галаз чи газетдин хуси мухбир Дашдемир Шерифалиева къиле тухвай интервью алай йисан 7-июлдиз акъатай 27-нумрада чапнава.

"ЛГ"-дин 50-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:
СЯТИНИН АКЪРАБАР ФИЗВАЙ ПАТАХЪ: 1. Чене. 2. Техв. 3. "Арай". 4. Аста. 5. КIватI. 6. "Аякс".
АКСИ ПАТАХЪ: 1. Чакв. 2. Танг. 3. Арха. 4. Азан. 5. КIута. 6. Агъат.

2023-йис патал

Лезги газет

кхъихъ!

йисанди - ПП200
6 вацранди - ПП171

ИНДЕКСАР:

почтадин отделенийрай

газетдин къимет:

йиса - 935 манатни 94 кепек
6 вацра - 515 манатни 28 кепек

"Дагпечатдин" киоскрай:

йиса - 456 манат
6 вацра - 228 манат

Киоскрай вахчун патал газет къевай "Дагпечатдин" киоскра ва Махачкъалада, Бейбулатован куьчедин 2-нумрадин дараматда, кхъиз жеда.

Чи бухгалтериядай:

"Лезги газетдин" редакциядай чпин хутахдайбур:

йиса - 325 манат
6 вацра - 162 манатни 50 кепек

Чи газет кхъинин патахъай суалар пайда хъайитIа, экуьнин сятдин 9-далай нянин сятдин 6-далди н нумрадиз зенг ийиз жеда: 8-928-584-16-72

Нумрадиз шиир

Алхиш

Хуьруьг ЖАМИЛ

Са вад йикъан мугъманар я,
Дуьньядилай вуч тухуда?!
Къиникъ галай инсанар я,
Вахт атайла, чан вахчуда.

Сада-сада ая гуьрмет,
Кефи хадай кар тахъурай!

Намуслу хъухъ, къачу къимет,
Леке алай тIвар тахъурай!

Ислягъ хъурай и дуьнья къуй,
Гъар са касдихъ бахтар хъурай!
Къилел даим экуь цав хъуй,
РикIерани гатфар хъурай!

Абад хъурай хуьрер, къвалер,
Гъар цIирини беъгер гъурай!
Шад жедайвал элдин рикIер,
Берекатдин мелер хъурай!

Кроссворд

Тукьлурайди - Салигъ ИБРАГЪИМОВ

СЯТИНИН АКЪРАБАР ФИЗВАЙ ПАТАХЪ: 1. Лезгийрин манийрин ансамбль. 2. Хив райондин са хуьр. 3. Лезгийрин тIуьнин са жуьре. 4. Экъв, нур. 5. "Нубат" гафунин синоним. 6. Са вуч ятIани куь-тягъ жедай вахт.

АКСИ ПАТАХЪ: 1. СтIал Сулейманан пеше. 2. СтIал Сулейманан райондин са хуьр. 3. Къурагъ райондин са хуьр. 4. Чи къунши са гьукумат. 5. Лезги чIаларин къватIалдик акатзавай халкъарикай сад. 6. "Буйругъ" гафунин синоним.

Мегъарамдхуьруьн махсус школа-интернатдин коллективди Къурбанов Фетялидиз - вах ва вири мукъва-къилийриз
Рабият Абдулмежидовна ВАГЪАБОВА
яргъл чIугур азардикди рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз, дериндай хажалат чIугуналди, башсагълугъвал гузва.